Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Mgr. Tomáš Martinec

ŘEŠENÍ SPORŮ V RÁMCI WTO

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Vladimír Balaš, CSc.

Katedra mezinárodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): červen 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

Mgr. Tomáš Martinec

Obsah

Úvod 5
I. Řešení sporů v rámci WTO 15
1. Subjekty řešení sporů před WTO 15
1.1. Účastníci 15
1.2. Orgán pro řešení sporů 16
1.3. Generální tajemník 17
1.4. Skupiny odborníků – tzv. panely 17
1.5. Odvolací orgán 18
1.6. Arbitři 19
1.7. Třetí strany 19
2. Řešení sporů před WTO 21
2. 1. Principy řešení sporů před WTO 21
2. 2. Fáze řízení v rámci řešení sporů před WTO 23
2.2.1. Konzultace 23
2.2.2. Řízení před Skupinou odborníků 24
2.2.3. Odvolací řízení 25
3. Implementace 28
II. Účinky práva WTO v právním řádu USA a EU 33
4. Aplikace práva Světové obchodní organizace ve Spojených státech amerických. 33
4.1. Spojené státy a mezinárodní právo 33
4.2. Spojené státy a právo WTO 34
5. Aplikace práva Světové obchodní organizace v Evropské unii. 37
5.1. Evropská unie a mezinárodní právo 37
5. 2. Přímý účinek mezinárodních smluv v právu Evropské unie 38
5.3. Mimosmluvní odpovědnost Evropské unie za škodu 42
5.4. Přímý účinek práva WTO v právu EU 45
5.4.1. *International Fruit* 46
5.4.2. *Portuglsko* 47
5.4.3. *Biret* 48
5.4.4. *Van Parys* 50
5.4.5. *FIAMM* 52
5.4.6. Výjimky z pravidla - *Nakajima* a *Fediol* 54
6. Otázka účinku rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů v právu Evropské unie *de lege ferenda*: argumenty pro a proti přímému účinku 56

Závěr 59
Použitá literatura 62

Úvod

Základním znakem právních norem, kterým se tyto odlišují od ostatních společenských pravidel, je jejich vynutitelnost, resp. vynucování dodržování právních norem ze strany státní, adresátu normy nadřazené moci. V případě porušení normy národního práva nastupuje vůči porušiteli represe, donucení ze strany státní moci. Již pouhá hrozba toho, že při porušení právní normy bude následovat sankce, přispívá k vyšší míře dodržování dané normy. Vynutitelnost práva je zároveň klíčovou součástí základního konceptu právního státu a jeden ze zdrojů legitimity státní moci. Na tom je konečně založena i filozofická teorie společenské smlouvy, jejímiž hlavními teoretiky jsou Thomas Hobbes, John Locke a Jean Jacques Rousseau. Jakkoliv mají všichni tito tři osvícenští političtí myslitelé rozdílné pohledy na tzv. přirozený stav společnosti a z toho vyplývající důvody uzavření společenské smlouvy, všem teoriím je společné a shodují se na myšlence, že stát jako garant veřejné moci má zaručit dodržování určitého systému. V případě Thomase Hobbese, který považoval přirozený stav za stav války všech proti všem, stát jako absolutní suverén vzniká, aby garantoval přežití jednotlivců. Pro Johna Locka představuje stát nezbytnou záruku ochrany přirozených práv občanů na svobodu a majetek. Rovněž Jean Jacques Rousseau vidí ve státu prostředek úniku z nejistoty a garanta ochrany a bezpečnosti. Ve všech případech je tak legitimizací toho, že se jednotlivec vzdá části svých práv ve prospěch entity všem členům daného společenství nadřazené, fakt, že stát garantuje a vynucuje dodržování některých pravidel všemi členy společenství.

V mezinárodním právu veřejném se takového ostatním státům jakožto základním subjektům nadřazeného subjektu – alespoň de iure – nedostává. Z pohledu teorie společenské smlouvy se mezinárodní společenství nachází stále spíše v přirozeném stavu. V případě, že stát nedostojí svým mezinárodněprávním závazkům, nemá nad sebou nikoho, kdo by ho k plnění donutil, případně za neplnění potrestal. Sankce je vždy prováděna jinými, formálně jemu rovnými, členy mezinárodního společenství a nepřichází „automaticky," naopak její uplatnění závisí jednak na vůli společenství sankci uplatnit a vůbec na samotné mocenské proveditelnosti uplatnění sankce za účelem vynucení plnění mezinárodně-právních závazků určitého státu. Oproti národnímu právu tak v právu mezinárodním chybí „vysoká míra pravděpodobnosti" uplatnění sankce.

Dobrým příkladem tohoto nedostatku mezinárodního práva oproti právu národnímu je rozdílný postup v reakci mezinárodního společenství na invazi Iráku do

Kuvajtu v roce 1990 a na anexi poloostrova Krym Ruskou federací v roce 2014. V prvním případě mezinárodní společenství reagovalo tak, že vojensky zasáhlo na obranu teritoriální integrity Kuvajtu a sankcionovalo Irák za porušení jeho mezinárodních závazků respektovat suverenitu jiného státu a nepoužít sílu. Naproti tomu v druhém případě je Ruská federace schopná – jednak díky své vojenské moci a jednak díky svému právnímu postavení stálého člena Rady bezpečnosti OSN – „odstrašit" jakoukoliv relevantní akci mezinárodního společenství, která by vedla k nápravě protiprávního stavu. Proto se objevují názory, že z tohoto důvodu mezinárodní právo veřejné není právem, v pravém slova smyslu, ale spíše jakýmsi odrazem aktuálního mocenskopolitické reality vztahů mezi státy, tak jak to tvrdil např. britský právní filozof a zastánce právního pozitivismu první poloviny 19. století John Austin.

I Evropský soudní dvůr cítil potřebu se vůči tomuto „deficitu" mezinárodního práva vymezit a posunout právo evropské na kvalitativně jinou úroveň, když v rozsudku sp. zn. 26/62 *van Gend en Loos* ze dne 5. února 1963 judikoval, že „*Společenství představuje nový právní řád mezinárodního práva, v jehož prospěch státy omezily, byť ve vymezených oblastech, svá suverénní práva*."[1]

Právě s ohledem na zásadu svrchované rovnosti států formálně zakotvenou v čl. 2 odst. 1 Charty OSN je vynucení dodržování mezinárodněprávních závazků jednotlivých států problematické. Na rozdíl od evropského práva, nad jehož dodržováním dle čl. 17 odst. 1 Smlouvy o EU dohlíží Evropská komise, není v právu mezinárodním žádný orgán, který by byl obecně pověřen vynucováním mezinárodního práva nebo rozsudků mezinárodních soudních orgánů. Takovému orgánu se svým charakterem nejvíce blíží Rada bezpečnosti OSN, která dle čl. 94 odst. 2 Charty OSN *může* činit doporučení nebo rozhodnout, jaká opatření mají být učiněna, aby rozsudek Mezinárodního soudního dvora byl vykonán, pakliže se mu členský stát nepodrobí dobrovolně. Bez ohledu na to, že tato funkce Rady bezpečnosti OSN, stejně jako samotná jurisdikce Mezinárodního soudního dvora, je dle textace ustanovení pouze fakultativní a že se nevztahuje na mezinárodněprávní závazky obecně, je dalším problémem faktická nerovnost mezi stálými členy Rady bezpečnosti, kteří disponují právem veta, ostatními členy Rady bezpečnosti a zbylými členskými státy OSN.

[1] Rozsudek Evropského soudního dvora sp. zn. 26/62 *Van Gend en Loos* ze dne 5. února 1963, část II – B, sedmý odstavec (zdůraznění doplněno).

Právě právo veta umožňuje stálým členům Rady bezpečnosti zabránit vynucení svých mezinárodněprávních závazků. Tento systém tak například Spojeným státům americkým umožnil ignorovat rozsudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 27. června 1986 ve věci *Nikaragua v. Spojené státy americké* až do roku 1992, kdy Nikaragua po nástupu proamerického pravicového hnutí k moci svou žalobu stáhla. Pokud by však Spojené státy nesouhlasily s předáním sporu Mezinárodnímu soudnímu dvoru, nehrozil by jim ani teoretický výkon povinnosti kompenzovat Nikarague porušení povinnosti nevměšovat se do vnitřních záležitostí jiného státu a zdržet se použití síly nebo hrozby jejího použití vůči jinému státu.

Vzhledem k tomu, jak roste množství oblastí mezinárodního obchodu, které jsou upraveny některou z forem mezinárodních dohod, roste i počet vzájemných sporů a rozepří mezi smluvními stranami. Ty pramení z odlišných pohledů jednotlivých stran na záležitosti upravované v těchto dohodách. Aby mohl být systém mezinárodního obchodu funkční, musí existovat postup, jak dodržování sjednaných pravidel vynutit.

Mezinárodní ekonomické právo zpravidla upřednostňuje faktické znovunastolení rovnováhy zájmů před důsledným dodržováním právních procesů. Přitom ale tyto jeho mechanismy nepřipouštějí libovůli při svémocném výkonu donucení poškozeným subjektem. Samotné sankce jsou buď přímo určovány danou mezinárodní institucí, nebo s nimi tato alespoň musí vyslovit souhlas. V mezinárodním ekonomickém právu se obecně uplatňují všechny prostředky urovnávání sporů mezinárodního práva, tedy (přímé) jednání, dobré služby, zprostředkování, vyšetřování, rozhodčí řízení (arbitráže), smírčí řízení a soudní řízení. Zvláštní význam ale v mezinárodním ekonomickém právu mají zvláštní kvazisoudní a arbitrážní orgány. Ze zásady si přitom samy strany sporu mohou svobodně vybírat kterýkoli prostředek, nevyplývá-li ovšem pro ně nutnost povinně použít určitý prostředek z dotčené smlouvy.

Vedle toho mezinárodní ekonomické právo zná i dvě další formy řešení. Ve sporech mezi státy je možné použít mechanismy, které jsou v podstatě kombinací obvyklých prostředků (např. režim urovnávání sporů ve WTO). Pro řešení sporů mezi státem na jedné straně a právnickou nebo fyzickou osobou na straně druhé existuje možnost tzv. smíšené arbitráže, při níž subjekt nepotřebuje diplomatickou ochranu domovského státu. Příkladem této varianty je Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států.

Z teoretického hlediska lze formy řešení sporů v mezinárodním ekonomickém právu rozlišit na dvě formy. První, založený na diplomatických vyjednáváních, je označován jako „power-oriented“. Naproti tomu druhý přístup je založen na dodržování právních mechanismů při řešení sporů, tedy na předem daných pravidlech procesních postupů a označuje se jako „rule-oriented.“ Ten v porovnání s prvním způsobem poskytuje účastníkům větší míru právní jistoty a předvídatelnosti, včetně rovného postavení stran sporu. To má kladný dopad především na ekonomicky méně vyspělé země, které tak nejsou vystaveny tlaku ekonomicky silnějšího účastníka, jak by tomu mohlo být při diplomatickém vyjednávání.

Druhá světová válka výrazně změnila celou řadu oblastí lidské činnosti. Jednou z nich je i mezinárodní obchod. S končícím ozbrojeným konfliktem rostla snaha západních mocností nastavit taková pravidla mezinárodního obchodu, která by umožňovala přístup ekonomických subjektů na zahraniční trhy. Tyto liberální požadavky byly reakcí na hospodářskou krizi 30. let, kdy se ukázalo, že protekcionistická opatření ekonomikám neprospívají a k zažehnání krize nijak nepřispívají.

Paralelně s tím, jak po skončené válce rostl objem mezinárodního obchodu, pociťovaly státy stále silnější potřebu dát mu jednotný právní rámec. Vedle toho však stála snaha o uvolňování bariér zamezujících jeho rozvoji. Prostředkem se stala Všeobecná dohoda o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade, dále také jako „GATT“), čtyřicet let poměrně úspěšně fungující provizorium, na které v polovině devadesátých let navázala Světová obchodní organizace (World Trade Organization, „WTO“).

Řešení obchodních sporů v rámci GATT prošlo dlouhým vývojem od vzniku celé dohody (1947) až po její začlenění do systému WTO (1995). V rámci samotné GATT je tato problematika sporů řešena v článcích XXII a XXIII. K nim se v průběhu existence GATT připojovaly některé další prováděcí předpisy, ale celkově se systém řešení sporů do vzniku WTO radikálně nezměnil.

V článku XXIII, odstavci 1 GATT se stanoví: „*Jestliže kterákoli smluvní strana dospěje k názoru, že byla zrušena nebo zmenšena jakákoli výhoda plynoucí pro ni přímo nebo nepřímo z této Dohody, nebo že dosažení kteréhokoli cíle této Dohody bylo ztíženo tím, že:*

(a) některá smluvní strana neplní svých závazků, jež touto Dohodou na sebe vzala, anebo že

(b) některá smluvní strana používá opatření, které jest nebo není v rozporu s ustanoveními této Dohody, anebo že

(c) existuje jakákoli jiná situace,

může smluvní strana za účelem uspokojující úpravy věci předložiti druhé smluvní straně nebo stranám, o kterých soudí, že se jich to týká, své písemné námitky anebo návrhy. Každá smluvní strana, u níž bylo takto zakročeno, bude s porozuměním zkoumati námitky a návrhy, jež jí byly předloženy."

Z citovaného ustanovení je zřetelné, že základní filosofií všeobecné dohody na clech a obchodu bylo vyřešení sporu diplomatickým jednáním stran sporu, tedy konzultacemi.

V případech, kdy k dohodě z nějakého důvodu nedošlo, přicházely na řadu další možnosti. V raných dobách o sporu rozhodovali zástupci všech zainteresovaných stran, včetně stran sporu, později byli tito zástupci nahrazeni panelem složeným ze tří až pěti expertů, kteří pocházeli ze států nezávislých na projednávaném sporu. Jednání tohoto panelu vykazovalo aspekty práce soudu, používaly se obecné právní zásady a jeho závěry (zprávy) též připomínaly v jistém směru rozhodnutí soudů.

K ustavení panelu expertů, stejně jako k přijetí zprávy panelu, jakož i k potrestání neplnění z ní vyplývajících závazků však bylo potřeba souhlasu všech smluvních stran GATT, tedy včetně obou stran sporu. Tento požadavek představoval nejslabší místo tohoto systému. Jakkoliv tato možnost žalované strany projednání sporu zcela zablokovat byla způsobilá celý systém řešení sporů před GATT paralyzovat, ve většině sporů k nějaké formě řešení došlo. To bylo dáno zájmem všech členských států na relativní funkčnosti celého systému. V případě soustavného vetování sporů by se daný členský stát vystavoval riziku recipročního chování od ostatních v jiných sporech, u nichž by projednání bylo v jeho zájmu.

V případě těchto obchodních sporů byly proto často panely ustaveny a jejich zprávy nakonec, byť někdy opožděně, přijaty. Je však třeba mít na paměti, že celá práce panelu byla značně ovlivněna snahami o průchodnost jejich závěru pro všechny strany

sporu, což se nutně muselo projevit na jejích kvalitách. Namísto hledání skutečného právního „zadostiučinění“ se panel soustředil na politicky přijatelnou variantu řešení. To nakonec dokládá i fakt, že pouze v jednom případě bylo ve zprávě panelu skutečně žalující straně povoleno sáhnout k protiopatření.

Dalším negativním aspektem tohoto způsobu řešení sporů bylo samotné vědomí neprůchodnosti určitých sporů tímto systémem. Tím, že poškozený stát, vědom si nemožnosti domoci se zjednání nápravy spor k řešení vůbec nepředložil, a tak jej GATT vůbec neprojednal, do jisté míry zkresluje statistiky úspěšnosti tohoto systému. Nadto některé ekonomicky či politicky citlivé kauzy skutečně ztroskotaly na možnosti napadeného státu využít práva veta.

I přes zmíněné nedostatky se však tento systém řešení sporů ve své době poměrně osvědčil. Za celou dobu samostatné existence GATT bylo projednáno na 300 sporů. Úspěšnost řešení sporů byla k roku 1987 devadesát procent, ať už vzájemnou dohodou na základě pravidel a principů GATT, či přijetím zprávy panelu, k němuž došlo asi v 60 případech.

Nárůst počtu nových složitých kauz koncem osmdesátých let a neschopnost stávajícího systému tyto spory řešit, společně s novými aspekty mezinárodního obchodu, vedl v některých případech k uchylování se k jednostranným opatřením, namísto využití stávajícího modelu řešení sporů v rámci GATT. Tento trend, který je v rozporu se samotnou podstatou právního řešení problémů, přispěl k nutnosti reformovat celý systém řešení sporů a jeho přesnější vymezení v rámci nově vznikající Světové obchodní organizace.

Mezi hlavními cíli nově založené organizace byla smluvními státy deklarována snaha na základě reciprocity a vzájemných výhod podstatně snížit celní sazby a ostatní překážky obchodu, jakož i odstranit diskriminační zacházení v mezinárodních obchodních vztazích, vytvořit komplexní, životaschopnější a trvalejší mnohostranný obchodní systém, zahrnující Všeobecnou dohodu o clech a obchodu, spolu s výsledky snah o liberalizaci obchodu dosažené v minulosti a zároveň všechny výsledky

Uruguayského kola mnohostranných obchodních jednání, a zachovávat základní principy a podporovat uskutečňování cílů, které rozvíjejí mnohostranný obchodní systém.[2]

Aby těchto cílů mohlo být dosaženo, bylo třeba zajistit možnost efektivní ochrany práv. Nově bylo řešení sporů upraveno v Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů. Toto Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů tvoří druhou přílohu Dohody o WTO a má celkem dvacet sedm článků. Celá dohoda včetně příloh byla v České republice publikována pod č. 191/1995 Sb.

Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů, vzešlé z Uruguayského kola GATT, představuje inovovaný systém urovnávání sporů, a obsahuje tak převážně ustanovení procesního charakteru. Ponechává to, co se osvědčilo již v rámci GATT z roku 1947, tedy konzultace a panely. Za kladnou změnu lze považovat zrychlení řízení a posílení institucionálního mechanismu na úkor možnosti států přijímat jednostranná opatření. Nový systém pro řešení sporu je tak jasnější a značně předvídatelnější. Ujednání přesněji definuje jednotlivé fáze sporu a pevně stanoví lhůty, ve kterých má ta která fáze být dokončena (jakkoliv jsou v praxi tyto často překračovány). Tím byla vymezena maximální doba, do které má být spor vyřešen. Rychlé řešení sporů je totiž důležité pro to, aby celý systém WTO mohl fungovat efektivně. Pokud by tedy ve sporu byly využity všechny fáze, včetně odvolání, tak by délka trvání sporu neměla přesáhnout patnáct měsíců. Některé lhůty, které jsou uvedeny v Ujednání, si mohou zainteresované strany dohodnout i jinak. V naléhavých případech, můžou být lhůty i zkráceny.

Pozitivním přínosem Uruguayského kola je také to, že už jediný Člen nemůže zablokovat přijetí zprávy. Platí totiž, že zpráva je přijata automaticky, pokud není odmítnuta. K odmítnutí je však třeba jednomyslného souhlasu všech členů WTO. Takže chce-li člen, který ve sporu neuspěl, zablokovat přijetí zprávy, musí o tom přesvědčit všechny ostatní Členy WTO, tedy i svoji protistranu ve sporu.

Pokud jde o vymezení okruhu subjektů, které mají přístup k řešení sporů podle Ujednání, mohou jimi být pouze členové WTO. Těmi však po přístupu Číny a Ruska jsou všichni významní ekonomičtí hráči, a Světová obchodní organizace tak pokrývá přes 96%

[2] Preambule Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO).

světového HDP. Největšími ekonomikami mimo organizaci tak zůstává Írán a Alžírsko, i tyto státy však již zahájily přístupová jednání.[3]

I přes faktickou dobrovolnost dodržování závazků z mezinárodního práva je systém řešení sporů před Světovou obchodní organizací obecně považován za úspěšný.[4] O tom ostatně svědčí i vytíženost tohoto systému. Za 20 let jeho existence v moderní podobě bylo Orgánu pro řešení sporů (Dispute Settlement Body, DSB) doručeno více než 480 žádostí o konzultace, kterými se zahajuje první část řízení, zatímco za téměř 50 let předcházející úpravy bylo řešeno jen přibližně 300 sporů a například Mezinárodní soudní dvůr například od roku 1946 řešil pouhých 162 sporů.[5]

Ještě pozoruhodněji vyznívá míra, v jaké se státy podřizují rozhodnutím Orgánu pro řešení sporů. Nicméně i zde se najdou případy – i když je jich výrazná menšina – v nichž se „poražený“ nechce, ať už z ekonomických či politických důvodů, podvolit rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů a odmítá přijmout doporučovaná opatření tak, aby přestal porušovat své závazky z dohod v rámci WTO. Nejznámějšími takovými případy je například neochota Spojených států amerických podrobit se rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů ve věci United States — Definitive Safeguard Measures on Imports of Certain Steel Products nebo průtahy Evropských společenství, resp. Evropské unie, v případech EC — Hormones a EC – Bananas.

Ať už jsou však důvody ať už pro zavedení opatření odporujících mezinárodněprávním závazkům dané země v rámci dohod WTO nebo i pro podrobení se rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů jakékoliv, jejich nevyhnutelným důsledkem je vznik škody na straně soukromých subjektů působících v porušujícím státě, které nesou reálné důsledky uplatnění odvetných opatření poškozeným státem. Vzhledem k tomu, že odvetná opatření spočívají zpravidla buď v uvalení odvetných cel, nebo v odejmutí sjednaných celních preferencí (a nikoliv například v peněžní kompenzaci), projeví se právě tím, že společnosti v porušujícím státě zabývající se mezinárodním obchodem přijdou v důsledku skokově zhoršené celní politiky o část zakázek.

---

[3] WTO, „Accession in perspective“, WTO.org (dostupný z: https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/cbt_course_e/c1s1p1_e.htm, poslední přístup 21. 6. 2015).
[4] „Azevêdo says success of WTO dispute settlement brings urgent challenges“, wto.org., 26. 9. 2014 (dostupný na: https://www.wto.org/english/news_e/spra_e/spra32_e.htm.
[5] Ibid.

Postavení těchto ekonomických subjektů je do značné míry bezvýchodné. V důsledku jednání vlády, které přímo - a zpravidla ani nepřímo - nejsou schopny ovlivnit, se nepředvídatelně ocitnou v situaci o nejasné délce trvání, kdy skokově poklesne zahraniční poptávka po jimi produkovaném zboží. Zároveň se řízení, v jehož rámci je o odvetných opatřeních rozhodováno, nemohou z důvodu nedostatku procesní způsobilosti účastnit, přestože jsou např. z pohledu správního práva „učebnicovým příkladem“ dotčených osob. Logickým a prima facie spravedlivým řešením by bylo umožnit těmto společnostem domoci se náhrady škody, která jim byla způsobena v důsledku protiprávního jednání státu.

Fakt, že většina „bohatších“ členů WTO, včetně Spojených států, Evropské unie, Japonska nebo Číny, nepřiznává právu Světové obchodní organizace, ani rozhodnutím Orgánu pro řešení sporů přímý účinek však šance na vymožení náhrady škody pro tyto ekonomické subjekty činí prakticky nulovými. Zejména na úrovni Evropské unie však tato otázka prošla značným judikaturním vývojem a i přes poměrně nekompromisní stanovisko Soudního dvora EU ji nelze považovat za zcela uzavřenou.

Právě otázka odpovědnosti členů Světové obchodní organizace za škodu způsobenou porušením jejich povinností z dohod WTO, resp. z Ujednání o řešení sporů je předmětem této diplomové práce. Tato diplomová práce porovná přístup Spojených států amerických a Evropské unie jako dvou klíčových členů Světové obchodní organizace k otázce přímého účinku práva EU ve vztahu k možnosti soukromých subjektů domoci se náhrady škody způsobené v důsledku odvetných opatření cizího státu zavedených v reakci na porušení závazů z dohod WTO.

Tato diplomová práce je strukturována do dvou základních částí. V první z nich práce představí řízení před Orgánem pro řešení sporů a jeho úpravu v Ujednání o řešení sporů, přičemž se zaměří na jednotlivé fáze celého procesu obdobného soudnímu řízení a ukáže roli jednotlivých subjektů v rámci tohoto řízení. Tato první část je rozdělena do tří kapitol – první, zabývající se subjekty řízení, druhou, pojednávající o fázích řízení před Orgánem pro řešení sporů, a třetí, která se soustředí na fázi implementace těchto rozhodnutí a slouží rovněž jako pomyslný most k druhé části této diplomové práce. Právě druhá část pak pojednává o možnostech vnitrostátních subjektů domáhat se náhrady škody v případě, že proces implementace rozhodnutí není ze strany státu, jehož jednání bylo shledáno v rozporu s jeho závazky z dohod v rámci Světové obchodní organizace.

V této souvislosti bude analyzován zejména přístup Evropské unie, jako jednoho z nejvýznamnějších účastníků řízení před Orgánem pro řešení sporů v porovnání s přístupem Spojených států amerických k dané problematice.

I. Řešení sporů v rámci WTO

1. Subjekty řešení sporů před WTO

Na řízení v rámci řešení sporů v rámci Světové obchodní organizace se mimo účastníků samotných podílejí i Orgán pro řešení sporů, skupiny odborníků (panely), Odvolací orgán, arbitři, generální tajemník a v některých případech i třetí strany. Tato kapitola diplomové práce blíže představí jejich roli v celém procesu řešení sporů.

1.1. Účastníci

Pouze členové WTO mají procesní způsobilost být účastníkem řízení před DSB. Z toho plyne, že řízení před DSB může být zahájenou pouze na popud vlády členského státu WTO, nikoliv např. z iniciativy soukromého subjektu či států se statutem pozorovatele.[6] Mimo pozice „žalobce“ a „žalovaného“ mohou členové vystupovat i v pozici tzv. třetích stran. Třetí stranou se podle čl. 10 odst. 2 Ujednání stane jakýkoliv člen, jenž má podstatný zájem na předmětu řízení a tento svůj zájem oznámí DSB. Třetí strana má právo být slyšena a podávat Skupině odborníků písemná podání.

Přestože vyjma Evropské unie, která je členem WTO, nestátní subjekty nemohou získat ani postavení třetí strany ve sporu, praxe jim umožňuje vyjádřit své názory prostřednictvím institutu tzv. *amicus curie* podání, tedy podání „přítele soudu.“ Dle judikaturní praxe DSB zavedené rozhodnutím Odvolacího orgánu ve věci *United States — Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products*, WT/DS58/AB/R, ze dne 6. listopadu 1998 je na uvážení Skupiny odborníků, resp. Odvolacího orgánu, zda bude k tomuto *amicus curie* podání připuštěno, resp. zda k němu bude v rámci rozhodování přihlíženo.[7]

Speciální postavení je v rámci řešení sporů před WTO přiznáno rozvojovým zemím. Mimo zakotvení obecné povinnosti přihlížet k zájmům rozvojových zemích,[8] Ujednání rozvojovým zemím přiznává dodatečná oprávnění (právo požadovat, aby

---

[6] WTO, *A Handbook on the WTO Dispute Settlement System: A WTO Secretariat Publication*, 20.
[7] WTO, *WTO Dispute Settlement: One-Page Case Summaries (1995-2012)*, 2013 (dostupný na https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/1pagesum_e/ds58sum_e.pdf, poslední přístup 14. března 2015), s. 27.
[8] Čl. 4 odst. 10, 21 odst. 7 Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů (dále také jako „Ujednání“).

alespoň jeden člen panelu byl příslušníkem rozvojové země[9]) nebo jim určuje odlišné termíny (například možnost prodloužení doby pro vyřešení sporu v rámci fáze konzultací[10]). Podle čl. 27 odst. 2 Ujednání mají rozvojové členské země WTO navíc nárok na pomoc kvalifikovaného právního experta zajišťovaného sekretariátem WTO.

1.2. Orgán pro řešení sporů

Orgán pro řešení sporů (Dispute Settlement Body, dále také jako „DSB“) je jeden z formátů zasedání Generální rady WTO předvídaný v čl. IV odst. 3 Dohody o WTO, a je tak tvořen zástupci všech členů WTO. DSB se schází podle potřeby, zpravidla však jednou měsíčně.

Hlavní úlohou Orgánu pro řešení sporů je provádění Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů (Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes, dále také jako „Ujednání“) a dohled nad celou procedurou řešení sporů v rámci organizace. Za tímto účelem má DSB dle čl. 2 odst. 1 Ujednání pravomoc ustavit Skupiny odborníků (tzv. panelů), přijímat zprávy Skupin odborníků a Odvolacího orgánu, zajišťovat dohled nad prováděním rozhodnutí a doporučení a schvalovat suspensi koncesí a jiných závazků podle uvedených dohod.

Podle ustanovení čl. 2 odst. 4 Ujednání Orgán pro řešení sporů rozhoduje jednomyslně. Souhlas členů se však presumuje. Platí tedy, že se Orgán pro řešení sporů dosáhl konsenzu, pokud některý ze členů nedá výslovně najevo svůj nesouhlas.[11] Zvláštní formou přijímání rozhodnutí v Orgánu pro řešení sporů je takzvaný negativní konsenzus, který Ujednání zakotvuje v ustanoveních čl. 6 odst. 1 (ustanovení tzv. panelů), čl. 16 odst. 4 (přijetí zprávy panelu), čl. 17 odst. 14 (přijetí zprávy Odvolacího orgánu) a čl. 22 odst. 6 (schválení odvetných opatření). V tomto případě platí, že DSB automaticky rozhoduje pro přijetí navrhovaného rozhodnutí (tj. přijmout zprávu, schválit odvetná opatření), pokud se proti takovému postupu nevytvoří konsenzus. Z toho vyplývá, že k tomu, aby bylo rozhodnutí přijato, postačuje jeden člen, který na jeho přijetí trvá. V praxi tedy

[9] Čl. 8 odst. 10 Ujednání.
[10] Čl. 12 odst. 10 Ujednání.
[11] Poznámka č. 1 k Ujednání.

například člen, v jehož prospěch panel, resp. Odvolací orgán rozhodl, může zajistit přijetí příslušné zprávy v Orgánu pro řešení sporů.[12]

1.3. Generální tajemník

Generální tajemník WTO má v procesu řešení sporů značně limitovanou úlohu. Dle čl. 5 odst. 6 Ujednání může stranám sporu nabídnout jeho řešení spočívající v poskytnutí dobrých služeb, mediaci nebo smírčím řízení. Samotné využití těchto institutů alternativního řešení sporu je však v souladu s čl. 5 odst. 1 Ujednání čistě na vůli stran tohoto sporu. Je-li stranou sporu člen spadající mezi nejméně rozvinuté země, může v souladu s čl. 24 odst. 2 Ujednání podání nabídky těchto služeb požadovat a Generální ředitel WTO je povinen této žádosti vyhovět.[13]

V případě, že se strany sporu nedohodnou na složení panelu, Generální ředitel může na návrh stran jmenovat jeho členy a po konzultaci s předsedou DSB i předsedu. Generální ředitel také v případě absence shody mezi stranami jmenuje arbitry pro arbitráž, kterou má být určen přiměřený čas pro implementaci rozhodnutí, nebo arbitráž, kterou má být přezkoumáno pozastavení závazků jako reakce na neimplementaci rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů.[14]

1.4. Skupiny odborníků – tzv. panely

Skupiny odborníků, tzv. panely jsou v podstatě ad hoc tribunály vytvářené DSB k projednání konkrétního sporu zpravidla tvořeny třemi, výjimečně po dohodě stran pěti, členy. Členy konkrétního panelu navrhuje stranám sporu sekretariát WTO ze seznamu osob nominovaných jednotlivými členy WTO, přičemž platí, že členem Skupiny odborníků nemůže být občan státu (resp. členských států Evropské unie, týká-li se spor EU), kterého se spor týká. Zároveň musí být panel složen tak, aby byla zajištěna jeho

[12] „WTO | Disputes - Dispute Settlement CBT - WTO Bodies involved in the dispute settlement process - The Dispute Settlement Body (DSB) – Page 1“, Oficiální stránky WTO (dostupné na: https://www.wto.org/english/Tratop_e/dispu_e/disp_settlement_cbt_e/c3s1p1_e.htm, poslední přístup 10. března 2015).
[13] Guohua Yang, Bryan Mercurio, Yongjie Li, *WTO Dispute Settlement Understanding: A Detailed Interpretation*, Kluwer Law International (2005), 56.
[14] A Handbook on the WTO Dispute Settlement System: A WTO Secretariat Publication, 20.

maximální nezávislost a rozličnost co do původu, vzdělání a zkušeností jeho členů.[15] Strany mohou tento návrh odmítnout pouze z vážných důvodů.[16] Na žádost rozvojové země musí být členem Skupiny odborníků ustanoven zástupce rozvojových zemí.[17]

Skupina odborníků má za úkol posouzení předmětné otázky a tvrzeného porušení příslušných závazků z dohod WTO a formulovat nález, který bude předložen DSB k přijetí.[18] Dojde-li panel k závěru, že předmětné jednání je porušením závazků z dohod WTO, formuluje rovněž doporučení, jak dosáhnout stavu souladného se závazky plynoucími pro člena-porušitele z dohod WTO.[19]

1.5. Odvolací orgán

Odvolací orgán je sedmičlenným stálým orgánem přezkoumávajícím rozhodnutí Skupin odborníků, který byl zaveden při vytvoření moderního systému řešení sporů před WTO v roce 1995 v reakci na větší automatizaci přijímání zpráv Skupin odborníků v DSB.[20] V případě, že některá ze stran sporu podá proti zprávě Skupiny odborníků odvolání, Odvolací orgán je dle čl. 17 odst. 13 Ujednání oprávněn rozhodnutí panelu potvrdit, změnit nebo zvrátit.

Členové Odvolacího orgánu jsou jmenováni Orgánem pro řešení sporů na čtyřleté funkční období s možností jednoho znovujmenování.[21] Předpokladem členství osoby v Odvolacím orgánu je její obecně uznávaná autorita, prokázaná znalost práva, mezinárodního obchodu a otázek týkajících se dohod WTO, jakož i nezávislost na jakékoliv vládě.[22] Z tohoto důvodu se členové obecně rekrutují z řad univerzitních profesorů, praktikujících právníků, bývalých vládních úředníků nebo soudců. K obměně části členů Odvolacího orgánu dochází zpravidla každé dva roky.[23] Odvolací orgán si volí svého předsedu, který – po dobu svého jednoletého funkčního období, jenž může být prodlouženo o jeden další rok – zajišťuje vnitřní fungování Odvolacího orgánu a jemu

[15] Čl. 8 odst. 2 a 3 Ujednání.
[16] Čl. 8 odst. 6 Ujednání.
[17] Čl. 8 odst. 10 Ujednání.
[18] Čl. 11 Ujednání.
[19] Čl. 19 odst. 1 Ujednání.
[20] A Handbook on the WTO Dispute Settlement System: A WTO Secretariat Publication, 22-23.
[21] Čl. 17 odst. 2 Ujednání.
[22] Čl. 17 odst. 3. Ujednání
[23] A Handbook on the WTO Dispute Settlement System: A WTO Secretariat Publication, 23.

svěřených funkcí.[24] Odvolací orgán přezkoumává pouze právní otázky rozhodnutí Skupin odborníků (panelů).[25] Pro řešení každého konkrétního odvolání Odvolací orgán ustavuje tříčlenná oddělení, která jsou ustavována na rotačním principu tak, aby bylo zajištěno proporční vytížení všech členů a náhodný způsob přiřazování k jednotlivým případům.

1.6. Arbitři

Ujednání o řešení sporů zakotvuje v čl. 25 rovněž alternativní způsob řešení sporů prostřednictvím arbitráže. Arbitráž podle čl. 25 Ujednání však není příliš využívaným institutem, jelikož se proti rozhodnutí arbitra ustaveného dle dohody stran sporu, nelze odvolat, i přesto, že má stejné právní následky jako rozhodnutí Skupiny odborníků. Ujednání rovněž předpokládá užití arbitráže pro určení přiměřené doby pro implementaci rozhodnutí podle čl. 21 odst. 3 písm. c) Ujednání a pro určení přiměřenosti rozsahu pozastavení koncesí nebo jiných závazků jako odvetného opatření při neimplementaci rozhodnutí podle čl. 22 odst. 6, věta druhá Ujednání. V obou těchto případech mohou být arbitři jmenováni Generálním ředitelem WTO, pokud se strany na určitém arbitrovi nedohodnou (v případě dle čl. 21 odst. 3 písm. c) Ujednání) nebo v případě, kdy není k dispozici původní Skupina odborníků, která daný případ řešila (při arbitráži podle čl. 22 odst. 6, věta druhá Ujednání).[26]

1.7. Třetí strany

Třetí stranou se rozumí členský stát WTO, který má podstatný zájem na věci projednávané ve Skupině odborníků a který oznámil svůj zájem vstoupit do řízení Orgánu pro řešení sporů. Třetí strana nemá právo disponovat s řízením; má však nárok na to před Skupinou odborníků nebo před Odvolacím orgánem vypovídat a předkládat ji svá stanoviska, která musí být brána v úvahu v závěrečné zprávě a má rovněž nárok na obdržení vyjádření zbylých účastníků řízení.[27]

---

[24] Čl. 5 Pracovního řádu Odvolacího orgánu.
[25] Čl. 17 odst. 6 Ujednání.
[26] A Handbook on the WTO Dispute Settlement System: A WTO Secretariat Publication, 24-25. Kateřina Říhová, „The Alternative Dispute Settlements Methods Containded in UJEDNÁNÍ of the WTO“, Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno : Masaryk University, 2009, 3-6.
[27] Čl. 10 Ujednání.

Řízení před Orgánem pro řešení sporů je tak značně formalizované a má kvazi-soudní charakter. Státy se poučily z obtíží, kterým čelily při řešení sporů podle pravidel GATT, a zakotvily tak mechanismy eliminující patové situace ztížením podmínek pro nepřijetí rozhodnutí. Velké rozdíly mezi ekonomickou úrovní jednotlivých členů Světové obchodní organizace byly reflektovány v zajištění určitého procesního zvýhodnění států rozvojových zemí.

2. Řešení sporů před WTO

Dohoda na zefektivnění systému řešení sporů v rámci Světové obchodní organizace je jedním z hlavních přínosů Uruguayského kola vyjednávání. Tato kapitola nejprve shrne principy, na kterých toto řízení stojí, a následně představí jednotlivé fáze řízení před Orgánem pro řešení sporů.

2. 1. Principy řešení sporů před WTO

Mezistátní, multilaterální charakter

Dohoda o zřízení WTO, v České republice uveřejněná pod č. 191/1995 Sb., je mezinárodní mezivládní dohodou. Ustanovení čl. 1 odst. 1 Ujednání stanoví, že se toto Ujednání použije na řešení sporů mezi členy, které se týkají Dohod WTO nebo závazků z Dohody o zřízení WTO, přičemž podle čl. XII odst. 1 mohou být do WTO přijaty pouze státy nebo samostatná celní území mající plnou autonomii v předmětných otázkách. Žádné ustanovení Ujednání nepřiznává jiným subjektům jakákoliv procesní práva, což dovodil i Odvolací orgán, když takovým subjektům přiznal pouze právo podávat soudu výše zmíněné *amicus curie*, a to ještě pouze za předpokladu, že s tím daná Skupina odborníků, resp. Odvolací orgán bude souhlasit.[28]

Obligatornost

Hlavním posunem oproti předchozí úpravě v rámci dohod GATT je obligatorní jurisdikce Orgánu pro řešení sporů. Obligatornost řízení se projevuje v povinnosti členů reagovat na žádost o konzultace zakotvené v čl. 4 odst. 3 UJEDNÁNÍ, resp. povinnosti podřídit se výsledkům řízení dle čl. 17 odst. 4 UJEDNÁNÍ, přičemž porušení první povinnosti je sankcionováno urychlením procesního postupu a porušení povinnosti implementace rozhodnutí případně až pozastavením závazků z dohod WTO.

[28] *United States — Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products*, WT/DS58/AB/R, ze dne 6. listopadu 1998, In: WTO, *WTO Dispute Settlement: One-Page Case Summaries (1995-2012)*, 2013 (dostupný na https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/1pagesum_e/ds58sum_e.pdf, poslední přístup 14. března 2015), s. 27.

Rychlost a efektivita

Požadavek na rychlé a efektivní řízení prostupuje celým Ujednáním. To zejména stanoví lhůty pro jednotlivé fáze řízení (čl. 3 odst. 3 Ujednání pro zahájení konzultací, čl. 4 odst. 7 a 8 Ujednání pro jejich ukončení, čl. 12 odst. 8 a 9 Ujednání pro řízení před Skupinou odborníků nebo čl. 17 odst. 5 Ujednání pro odvolací řízení). Za účelem zefektivnění řešení sporů pak Ujednání nabízí mnohé odklony od standardního procesu a preferuje smírné řešení (např. mediace, dobré služby podle čl. 5 Ujednání). Členové WTO mají navíc dle čl. 3 odst. 7 před přednesením sporu Orgánu pro řešení sporů zvážit, zda bude řízení účelné pro řešení sporu.

Dobrá víra

Mimo obecné povinnosti provádět smlouvy v dobré víře v souladu s principem *pacta sunt servanda* zakotvené v čl. 27 Vídeňské úmluvy o smluvním právu, zakotvuje čl. 3 odst. 10 Ujednání povinnost členů WTO řešit spory mezi nimi podle Ujednání v souladu s principem dobré víry. Ujednání rovněž zmiňuje dobrou víru v souvislosti s první fází řízení – konzultacemi, když v čl. 4 odst. 3 stanoví, že strana, po níž jsou požadovány konzultace, musí umožnit jejich zahájení a účastnit se jich v dobré víře s cílem dosažení vzájemně přijatelného řešení.

Speciální ohled na potřeby rozvojových zemí

Ujednáním o řešení sporů rovněž prostupuje princip speciálního ohledu na rozvojové státy. Ujednání jednak v čl. 4 odst. 10 nebo čl. 21 odst. 7 zakotvuje obecnou povinnost přihlížet k potřebám rozvojových zemí, když stanoví, že *„[v] průběhu konzultací by Členové měli věnovat zvláštní pozornost problémům a zájmům rozvojových členských zemí*,“ resp. že „*[z]vláštní pozornost by měla být věnována otázkám, které se dotýkají zájmů rozvojových členských zemí, pokud jde o opatření, která jsou předmětem řízení o řešení sporů*.“ Ujednání dále nejméně rozvinutým zemím poskytuje určitá speciální oprávnění (v čl. 8 odst. 10 například právo požadovat, aby alespoň jeden člen panelu byl příslušníkem rozvojové země) nebo jim určuje odlišné termíny (např. možnost prodloužení doby pro vyřešení sporu konzultacemi založená čl. 12 odst. 10). Důvodem pro zvláštní ohled na rozvojové země je zejména fakt, že pro plné využití výhod poskytovaných volným trhem je třeba určitá míra rozvoje ekonomiky. Dalším důvodem je naopak fakt, že pro možnost efektivně se domoci odstranění opatření, kterým

ekonomicky rozvinutější stát zasáhl do práv plynoucích z dohod uzavřených v rámci Světové obchodní organizace méně ekonomicky rozvinutého státu, prostřednictvím pozastavení koncesí, je nezbytná určitá tržní síla daného státu.[29]

2. 2. Fáze řízení v rámci řešení sporů před WTO

2.2.1. Konzultace

Řízení zahajuje člen Světové obchodní organizace, který se cítí být poškozen, požadavkem na zahájení konzultací podle čl. 4. odst. 3 Ujednání vůči domnělému porušiteli. Každý požadavek na konzultace musí být učiněn písemně, musí být odůvodněn, obsahovat odkaz na příslušná opatření, která mají porušovat závazky z dohod v rámci Světové obchodní organizace a obsahovat výčet domněle porušených ustanovení. Zároveň je čl. 4 odst. 4 Ujednání dána povinnost vznesený požadavek konzultací notifikovat u Orgánu pro řešení sporů (DSB).

Členský stát, jemuž byl požadavek adresován má povinnost na tento požadavek do 10 dní od jeho doručení odpovědět a začít s konzultacemi v dobré víře nejdéle do 30 dní od doručení požadavku. Pokud této povinnosti nedostojí, dotčený člen může žádat o ustavení Skupiny odborníků již po uplynutí této třicetidenní lhůty.[30]

Pro samotné konzultace je v čl. 4 odst. 7 Ujednání stanovena lhůta 60 dnů, po jejímž uplynutí může poškozená strana – pakliže se spor nepodařilo urovnat – požadovat ustavení Skupiny odborníků pro řešení dané věci. Tuto lhůtu je možné po dohodě stran prodloužit s ohledem na zájmy rozvojové země, případně zkrátit, a to buď v naléhavých záležitostech, nebo v případě, že se obě strany sporu dohodnou na tom, že konzultace nevedou k řešení.[31]

Čl. 4 odst. 6 Ujednání stanoví, že „*[k]onzultace budou důvěrné a nebudou na újmu práv, kterých by každý Člen mohl využít v dalším případném pokračování procesu*.“ Jakákoliv jednání mezi stranami budoucího sporu učiněná ve fázi konzultací tak nemohou

[29] Craig VanGrasstek, The History and Future of the World Trade Organization (2013), 22.

[30] Čl. 4 odst. 3 Ujednání.
[31] Čl. 6 odst. 10, čl. 4 odst. 7, 8 Ujednání.

mít žádný vliv na jejich procesní postavení a případnou možnost uplatnit svá práva v dalších fázích řízení.[32]

2.2.2. Řízení před Skupinou odborníků

V případě, že konzultacemi nedojde k vzájemně přijatelnému řešení sporu, může poškozená strana požadovat ustavení Skupiny odborníků. V posledních letech je ustavováno průměrně devět Skupin odborníků ročně.[33] Pokud poškozený stát požádá o ustavení Panelu, Orgán pro řešení sporů jej musí ustavit nejpozději na svém druhém jednání, kdy je spor na programu jednání DSB, přičemž poškozená strana má nárok na svolání jednání právě za účelem ustavení Skupiny odborníků.[34] Oproti náležitostem požadavku na zahájení konzultací musí žádost o ustavení panelu rovněž obsahovat informaci o tom, zda byly ve věci provedeny konzultace, nebo nikoliv.

Samotné řízení před Skupinou odborníků se zpravidla řídí Ujednáním a Pracovním řádem, který je přílohou č. 3 Ujednání. Pro účely kvalitního a rychlého řešení sporu může Skupina odborníků po konzultaci se stranami rozhodnout o jiném procesním postupu.[35] Řízení je neveřejné a veškeré dokumenty jsou důvěrné, členové však mohou libovolně uveřejňovat svá podání. Na prvním jednání ve věci nejprve poškozená strana přednese svou stížnost, načež žalovaná strana prezentuje svůj pohled na věc. Na témže jednání musí být také poskytnut prostor k tomu, aby svá stanoviska mohli prezentovat členové, kteří se sporu účastní jako třetí strany. Na druhém jednání ve věci pak strany sporu prezentují své vzájemné repliky.

Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů stanoví časové limity i pro řízení před Skupinou odborníků. Dle čl. 12 odst. 8 Ujednání by tato fáze zpravidla neměla trvat déle než šest měsíců, v případě sporů v urgentních záležitostech pouze tři měsíce. V odst. 9 téhož článku je pak stanoven maximální limit devět měsíců. Tyto termíny se však v zásadě nedaří dodržovat, když průměrná délka řízení před Orgánem pro řešení sporů činí více než 14.5 měsíců.[36]

---

[32] Čl. 4 odst. 6 Ujednání.
[33] Jonathan T. Fried, 2013 In WTO Dispute Settlement, WTO.org, (dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/jfried_13_e.htm, poslední přístup 21. června 2015).
[34] Čl. 6 odst. 1 Ujednání.
[35] Čl. 12 odst. 1 Ujednání
[36] Henrik Horn, Louise Johannesson, Petros C. Mavroidis, The WTO Dispute Settlement System 1995-2010: Some Descriptive Statistics, Journal of WORLD TRADE 45(6), 2011 (dostupné na: http://www.ifn.se/wfiles/wp/wp891.pdf, poslední přístup 14. března 2015), 33-34.

Při rozhodování sporu má Skupina odborníků právo požadovat informace a technickou pomoc od jakékoliv osoby nebo instituce. Členské státy mají povinnost vyhovět příslušnému požadavku panelu na zajištění určité informace.[37]

Po druhém jednání ve věci, na němž jsou předneseny repliky k původním podáním stran, Skupina odborníků vydá návrh popisné části zprávy obsahující fakta v dané věci a argumentaci stran a předá jej stranám sporu k vyjádření. Po zapracování vyjádření stran Skupina odborníků vydá prozatímní zprávu obsahující i zjištění panelu a jeho závěry. Ve stanovené lhůtě mohou strany požadovat revizi konkrétních částí. Tyto návrhy, byly-li nějaké učiněny, musí být součástí závěrečné zprávy Skupiny odborníků, a to včetně informace o jejich vypořádání. Pokud žádné návrhy vzneseny nejsou, považuje se předběžná zpráva za zprávu konečnou.[38]

Zpráva Skupiny odborníků je ihned rozeslána členským státům Světové obchodní organizace. Po uplynutí alespoň 20 dnů od rozeslání je možno zprávu projednat v Orgánu pro řešení sporů za účelem rozhodnutí o jejím přijetí. Toto rozhodnutí musí být přijato do 60 dní od rozeslání zprávy členům, ledaže bylo proti Zprávě podáno odvolání v důsledku čehož byla zpráva postoupena Odvolacímu orgánu.

2.2.3. Odvolací řízení

Odvolací řízení se mimo obecných ustanoveních obsažených v Ujednání řídí rovněž Pracovním řádem Odvolacího orgánu.[39] Odvolací řízení se zahajuje současným podáním informace o odvolání k Orgánu pro řešení sporů a sekretariátu Odvolacího orgánu. Čl. 16 Ujednání ani Pracovní řád Odvolacího orgánu nestanoví přesnou lhůtu pro podání odvolání. Z dikce tohoto ustanovení tak pouze plyne, že odvolání musí být podáno předtím, než Orgán pro řešení sporů přijme zprávu Skupiny odborníků. S ohledem na čl. 16 odst. 1 Ujednání tak mají strany na podání odvolání lhůtu v délce nejméně dvacet dní od rozeslání závěrečné zprávy Skupiny odborníků.

Informace o odvolání podávaná sekretariátu Odvolacího orgánu (Notice of Appeal) musí obsahovat název zprávy Skupiny odborníků, proti níž je odvolání podáváno; informace o odvolateli a stručný popis vlastního předmětu odvolání, včetně

[37] Čl. 13 Ujednání.
[38] Čl. 15 Ujednání.
[39] Pracovní řád Odvolacího orgánu, dokument č. WT/AB/WP/6 ze dne 16. srpna 2010.

označení domnělých chyb v právním posouzení věci Skupinou odborníků, seznam ustanovení, která byla Skupinou odborníků mylně interpretována a orientační seznam odstavců ve zprávě Skupiny odborníků, v nichž se vyskytuje chybná interpretace. Současně musí odvolatel doručit písemné podání obsahující přesné vymezení odvolacího důvodu, tedy označení chybných interpretací práva, kterého se Skupina odborníků dopustila a právní odůvodnění tohoto tvrzení, a odvolací návrh.[40] Druhá strana může na odvolání reagovat svým podáním osmnáctidenní lhůtě.[41] Třetí strany mohou doručit svá vyjádření, případně vznést požadavek na přednesení vyjádření během ústního jednání do 21 dní ode dne, kdy byla sekretariátu doručena informace o odvolání.

Po ústním jednání příslušné Oddělení konzultuje případ s ostatními členy Odvolacího orgánu, tyto konzultace jsou však nezávazné a konečné rozhodnutí je pouze na členech příslušného oddělení.[42] Konečná zpráva Odvolacího orgánu (na rozdíl od zprávy Skupiny odborníků se v rámci odvolacího řízení nepřipravuje předběžná zpráva) by měla být vyhotovena do šedesáti dní od doručení oznámení o odvolání, v průměru však odvolací řízení trvá devadesáti dní.[43]

Do třiceti dní od rozeslání zprávy Odvolacího orgánu musí být zpráva, společně se zprávou Skupiny odborníků, projednána Orgánem pro řešení sporů za účelem jejího přijetí. I zde se uplatní princip tzv. negativního konsenzu, tzn., že platí, že zpráva je přijata, pokud není konsenzus o tom zprávu nepřijmout. Přijatá zpráva musí být bezpodmínečně akceptována stranami sporu.[44]

Uruguayské kolo vyjednávání přispělo významným způsobem ke zrychlení a zefektivnění celého procesu řešení sporů. Povinnost Orgánu pro řešení sporů reagovat na žádost o konzultace úzce souvisí s podmínkou, aby členy způsobilými o tyto konzultace žádat byly státy nebo samostatná celní území, disponující plnou autonomií v předmětných otázkách. Všechny fáze řešení sporu jakož i alternativní možnost mediace či smírného

---

[40] Čl. 20 a 21 Pracovního řádu Odvolacího orgánu.
[41] Čl. 22 téhož.
[42] Čl.4 odst. 3 téhož.
[43] Henrik Horn, Louise Johannesson, Petros C. Mavroidis, The WTO Dispute Settlement System 1995-2010: Some Descriptive Statistics, Journal of WORLD TRADE 45(6), 2011 (dostupné na: http://www.ifn.se/wfiles/wp/wp891.pdf, poslední přístup 14. března 2015), 33-34.
[44] „WTO – dispute settlement: Appellate body, appellate procedures“, oficiální stránky WTO (dostupný na: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/ab_procedures_e.htm, poslední přístup 15. března 2015).

řízení jsou podmíněny všem společnou zásadou ochrany dobré víry a závaznosti uzavřených smluv.

3. Implementace

Cílem systému řešení sporů v rámci Světové obchodní organizace je předejít situacím, kdy se členské státy WTO rozhodnou pro unilaterální akci v reakci na domnělé protiprávní jednání druhé strany. Důvěryhodnost a účinnost jakéhokoliv systému řešení sporů spočívá ve vynutitelnosti jeho rozhodnutí. S ohledem na charakter mezinárodního práva je však respekt k rozhodnutím Orgánu pro řešení sporů ponechán do značné míry na vůli členských států. I z tohoto důvodu je tak část Ujednání upravující implementaci rozhodnutí uvedena deklaratorním ustanovením čl. 21 odst. 1, který stanoví, že „*[p]ro zabezpečení účinného řešení sporů v zájmu všech Členů je podstatné bezodkladné provádění doporučení nebo rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů*."

Členský stát, u něhož bylo shledáno porušení povinností založené některou z dohod v rámci systému Světové obchodní organizace je povinen informovat Orgán o řešeních sporů o svých záměrech za účelem implementace rozhodnutí na jednání DSB, které se koná do 30 dní od přijetí zprávy skupiny odborníků nebo Odvolacího orgánu. Není-li možné toto rozhodnutí implementovat bezodkladně, bude rušiteli k implementaci poskytnuta rozumná lhůta. Tou se podle čl. 21 odst. 3 Ujednání rozumí:

> „*a) lhůta, navržená dotčeným Členem za předpokladu, že bude schválena DSB; nebo, pokud takové schválení nebude vydáno,*
>
> *b) lhůta, vzájemně dohodnutá spornými stranami v rozmezí 45 dní, následujících po dni přijetí doporučení nebo rozhodnutí; nebo pokud takové dohody nebude dosaženo,*
>
> *c) lhůta, určená závazným rozhodčím řízením v rozmezí 90 dní, následujících po dni přijetí doporučení nebo rozhodnutí. V rozhodčím řízení se bude rozhodce řídit zásadou, že rozumná lhůta pro provedení doporučení skupiny odborníků nebo Odvolacího orgánu nepřekročí 15 měsíců od data přijetí zprávy skupiny odborníků nebo zprávy Odvolacího orgánu. Tato doba může nicméně být delší nebo kratší, v závislosti na daných okolnostech.*"

Konkrétní rozumná doba bude pak stanovena jako minimální možná doba podle vnitrostátního legislativního procesu, spočívá-li náprava ve změně zákona, jinak s ohledem na délku administrativních procedur, jejich flexibilitu a podobně.[45]

Na provádění přijatých doporučení dohlíží sám Orgán pro řešení sporů. Nerozhodne-li DSB jinak, provádění rozhodnutí se na jeho program zařadí po šesti měsících od stanovení lhůty a zůstane na programu, dokud nebude plně provedeno. Deset dní před každým takovým zasedáním je dotčený člen povinen Orgánu pro řešení sporů zaslat zprávu popisující, jak v implementaci rozhodnutí pokročil.[46]

Pokud mezi státy vznikne spor o posouzení, zda jsou rušitelem přijatá opatření dostatečná nebo slučitelná s příslušnou dohodou, rozhodne o něm původní Skupina odborníků, a to ve lhůtě 90 dní od postoupení věci, přičemž lhůta může být na žádost prodloužena Orgánem pro řešení sporů.[47] Dotčený stát se ve věci otázky dostatečnosti přijatých opatření, nebo jejich souladu s předmětnou mezinárodní smlouvou může na Orgán pro řešení sporů obracet i opakovaně. Ujednání výslovně nezakotvuje možnost odvolání se k Odvolacímu orgánu v případě rozhodování skupiny odborníků podle čl. 21 odst. 5 Ujednání; tato možnost však plyne z čl. 17 odst. 1, věty druhé Ujednání, kde se stanoví, že „*Odvolací orgán bude zkoumat odvolání v případech řešených Skupinami odborníků*,“ což lze vykládat jako obecnou příslušnost Odvolacího orgánu k přezkoumání jakéhokoliv rozhodnutí Skupiny odborníků.

Jako nejzazší krok k vynucení dodržování rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů slouží vyrovnání a pozastavení koncesí. Ujednání zdůrazňuje, že se jedná pouze o dočasné a mimořádné opatření. Čl. 3 odst. 7 Ujednání stanoví: „*K vyrovnáním lze přikročit pouze tehdy, jestliže je okamžité odstranění opatření neuskutečnitelné a pouze jako k dočasnému opatření na dobu, dokud nebude opatření, které je neslučitelné s uvedenou dohodou, odstraněno. Posledním prostředkem, který toto Ujednání poskytuje Členům používajícím řízení při řešení sporů, je možnost suspendovat uplatnění koncesí nebo jiných závazků podle uvedených dohod na nediskriminačním základě, pokud jde o jiné Členy a za předpokladu, že k tomu DSB dá souhlas.*“

---

[45] Ahmad Momeni Rad, „The dispute settlement system under World Trade Organization: a critical study“, 2005, (dostupné z: http://ir.inflibnet.ac.in:8080/jspui/handle/10603/17503, poslední přístup 15. června 2015)
[46] Čl. 21 odst. 6 Ujednání.
[47] Čl. 21 odst. 5 Ujednání.

Pokud se stát, který porušil své povinnosti z dohod v rámci WTO, neprovede doporučená opatření nebo rozhodnutí v rozumné době, je povinen na žádost dotčeného státu s tímto vstoupit do konzultací o vhodném řešení situace. Trvá-li tento stav i 20 dní po uplynutí rozumné doby, může kterákoli strana dotčená řízením o řešení sporu požádat Orgán pro řešení sporů o povolení suspendovat poskytování koncesí nebo jiných závazků vůči státu, který se rozhodnutí DSB nepodrobil.[48]

Při pozastavování koncesí se dotčený stát nejprve zaměří na koncese ve stejném ekonomickém sektoru pokryté stejnou úmluvou, v jejichž rámci se původní porušení vyskytlo, není-li to praktické či účinné, tak ve stejném ekonomickém sektoru, ale pokryté jinou úmluvou, a není-li ani takové suspendování praktické nebo účinné, tak koncese upravené jinou úmluvou bez omezení.[49]

Výsledná reakce musí být, jak již bylo předestřeno, povolena Orgánem pro řešení sporů, musí být přiměřená původnímu porušení a nesmí být příslušnou úmluvou, která tyto koncese založila, zakázána. Dále nesmí trvat déle, než je příslušné opatření, jež bylo shledáno jako neslučitelným se závazky z dohod v rámci WTO, odstraněno nebo než bylo dosaženo vzájemně uspokojivého řešení. Pokud dojde ke sporu o přiměřenost reakce nebo dodržení zbylých podmínek, bude tento řešen podle čl. 22 odst. 6 Ujednání rozhodčím řízení. *„Toto rozhodčí řízení bude zabezpečeno původní Skupinou odborníků, pokud jsou členové dosažitelní nebo rozhodcem určeným Generálním ředitelem a bude ukončeno ve lhůtě šedesáti dní počínající dnem uplynutí rozumné lhůty.“* Do skončení rozhodčího řízení však zůstanou opatření v platnosti bez omezení. V rozhodčím řízení se zkoumá pouze úměrnost přijatých opatření vůči původnímu porušení, nikoliv samotná povaha těchto opatření, ledaže bude porušení principů pro výběr koncesí výslovně namítáno. Proti rozhodnutí dosažené v rozhodčím řízení se nelze dále odvolat.[50]

Pozastavení koncesí však může být fakticky účinné pouze za situace, kdy dotčený stát disponuje dostatečnou tržní silou vůči rušitelskému státu alespoň v některém z ekonomických sektorů, a pozastavení koncesí tak může rušitele zasáhnout dostatečně na to, aby jej přimělo k implementaci rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů a k znovunastolení stavu souladného s jeho závazky plynoucími z dohod WTO.

[48] Čl. 22 odst. 2 Ujednání.
[49] Čl. 22 odst. 3 Ujednání.
[50] Čl. 22 odst. 6 Ujednání.

Pozastavení koncesí je navíc dvojsečnou zbraní, která vedle ekonomiky ručitelského státu negativně dopadá i na původním porušením dotčeného státu, když naopak mnohdy může znásobit efekt původního porušení.

Ze studií provedených dlouholetým ředitelem právní sekce Světové obchodní organizace Williamem J. Daveym plyne, že přibližně polovina sporů, v jejichž rámci bylo požádáno o konzultace podle čl. 4 Ujednání, je vyřešena efektivním urovnáním. Toto číslo je však zkresleno tím, že u části sporů se strany rozhodnou nenotifikovat Orgán pro řešení sporů o narovnání, část je urovnána během řízení před Skupinou odborníků, část sporů se stane bezpředmětnými tím, že příslušné ustanovení nebo opatření, jímž mělo být porušeno právo WTO pozbude účinnosti a v části sporů není pokračováno, když dotčený stát ztratí víru v obhajitelnost své pozice, ať už z hlediska právního nebo skutkového.[51]

Zprávy Skupiny odborníků nebo Odvolacího orgánu, které byly Orgánem pro řešení sporů přijaty, mají mnohem vyšší míru úspěšnosti. Přes 80 % zpráv přijatých mezi lety 1995 a 2012 bylo implementováno, i když jen polovina těchto zpráv byla implementována v rámci doby stanovené jako přiměřené pro provedení rozhodnutí. „*Z dlouhodobého hlediska jsou však nakonec implementovány téměř všechny zprávy, přestože implementace některých případů zůstala na pořadu jednání Orgánu pro řešení sporů po dobu několika let*.“[52]

Jako příklad takových sporů může sloužit již v úvodu této práce zmíněný spor *EC – Bananas*, kdy Evropská společenství, předchůdce dnešní Evropské unie, plně neimplementovala rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů z roku 1997 po několik let až do roku 2012.[53] Na straně Spojených států jako druhého člena Světové obchodní organizace, na které se tato práce zaměřuje, mohou za příklad zdlouhavé implementace sloužit případy týkající se souladu metody tzv. *zeroing* s dohodami uzavřenými v rámci Světové obchodní organizace (např. spor Evropských společenství a USA vedený pod sp. zn.

[51] William J. Davey, „The WTO Dispute Settlement Systém at 18: Effective at Controlling the Major Players?“ RSCAS Working Papers, 2013, dostupný z http://cadmus.eui.eu/handle/1814/26794 (poslední přístup dne 8. června 2015), 8.
[52] Ibid.
[53] WTO, DISPUTE SETTLEMENT: DISPUTE DS27
European Communities — Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas, WTO.org (https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds27_e.htm, poslední přístup dne 8. června 2015).

DS294, v jehož rámci zpráva přijatá Orgánem pro řešení sporů v roce 2006 nebyla plně implementována až do roku 2012).[54]

[54] DISPUTE SETTLEMENT: DISPUTE DS294
United States — Laws, Regulations and Methodology for Calculating Dumping Margins (Zeroing), WTO.org (https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds294_e.htm, poslední přístup dne 8. června 2015).

II. Účinky práva WTO v právním řádu USA a EU

4. Aplikace práva Světové obchodní organizace ve Spojených státech amerických.

4.1. Spojené státy a mezinárodní právo

Vztah vnitrostátního práva Spojených států amerických (a to jak práva federálního, tak práva jednotlivých států) a mezinárodního práva je upraven v čl. 6 odst. 2 Ústavy Spojených států, který stanoví, že: „*[t]ato ústava, zákony Spojených států vydané na jejím základě, jakož i všechny smlouvy, které jsou nebo budou uzavřeny jménem Spojených států, jsou vrcholným právem země; soudci všech států jsou jimi vázáni, i kdyby se v ústavě či zákonech jednotlivých států vyskytla protikladná ustanovení.*“ Judikatura Nejvyššího soudu Spojených států však navíc rozlišuje smlouvy, které jsou přímo vykonatelné, od smluv, které přímo vykonatelné nejsou. K hierarchii právních norem a postavení mezinárodních smluv v americkém právu se pak tento soud vyjádřil v rozsudku z roku 1828 ve věci *Foster v. Neilson*, kdy judikoval, že „*naše Ústava prohlašuje smlouvy za svrchované právo země. Z toho plyne, že je soudy musí považovat za rovné zákonům, kdykoliv jsou tyto smlouvy aplikovatelné přímo ze své podstaty, bez potřeby prostřednictví zákonného ustanovení. Naproti tomu však, pokud znění smlouvy implikuje závazek k provedení nějakého úkonu, zákonodárná moc musí provést takovou smlouvu předtím, než se tato stane závaznou pro soudy*.“ Z výše uvedeného tak plyne, že přímo vykonatelné (aplikovatelné) smlouvy jsou rovny federálním zákonům, nadřazené státnímu zákonodárství a podřízené federální Ústavě. V případě střetu mezi federálním zákonem a mezinárodní smlouvou se tak plně uplatní princip *lex posterior derogat legi priori*, a účinnosti mezinárodní smlouvy uvnitř amerického práva tak může být zabráněno pozdějším federálním zákonem.

Častým jevem – zejména v období po druhé světové válce – je, že Senát, jehož souhlas je podle Ústavy nezbytný pro ratifikaci mezinárodních smluv, učiní výhradu, v níž stanoví, že smlouva nebude přímo vykonatelná v americkém vnitrostátním právu. Takto se Senát zachoval např. při ratifikaci Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (1966), Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (1984), nebo právě v případě ratifikace Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (1994). Nejvyšší soud se v této věci plně podřídil

moci zákonodárné, když např. v rozsudku z roku 2004 ve věci *Sosa v. Alvarez-Machain*[55] výslovně uznal právo Senátu takovou výhradu vznést, a zabránit tak přímé aplikaci dané smlouvy soudy.

Postoj Spojených států k mezinárodnímu právu pak dobře dokresluje přístup k mezinárodním soudním orgánům, například k již v úvodu této práce zmiňovaném rozsudku Mezinárodního soudního dvora ve věci Nikaragua v. Spojené státy. V roce 1979 se v Nikaragui dostalo k moci hnutí tzv. Sandanistů. Sandinovská fronta národního osvobození bylo socialistické hnutí odporu proti pravicovému diktátorovi Somozovi. Proti nové vládě se vytvořilo guerillové hnutí Contras, které bylo od počátku podporováno USA, přičemž podpora se stala masovou s nástupem prezidenta Ronalda Reagana, a to i přes následný zákaz Kongresu (vydaný v souvislosti s tzv. aférou Irán-Contras). Mimo podpory, výzbroje a výcviku guerillových milic USA zaminovaly nikaragujské přístavy. Mezinárodní soudní dvůr shledal, že se Spojené státy dopustily mnohonásobného porušení mezinárodního práva, mimo jiné zásady nevměšování se do vnitřních záležitostí jiného státu, zákazu použití síly a přiznal Nikarague nárok na kompenzaci. Spojené státy však výkon rozhodnutí v Radě bezpečnosti OSN z pozice stálého člena blokovaly a ignorovaly též několikero rezolucí Valného shromáždění OSN, a to až do devadesátých let, kdy Nikaragua po nástupu pravicové, pro-americké vlády v 90. letech žalobu stáhla.

Rovněž vztah amerického práva, resp. americké politické elity, k ostatním mezinárodním soudním orgánům není příliš přívětivý. Nejvyšší soud Spojených států v roce 2008 v rozsudku ve věci *Medellín v. Texas* judikoval, že rozhodnutí Mezinárodního soudního dvora nejsou přímo aplikovatelná v právním řádu Spojených států. Ve vztahu k Mezinárodnímu trestnímu soudu prezident Clinton v roce 2000 nejprve Římský statut podepsal, k ratifikaci však nikdy nedošlo a prezident George W. Bush po svém nástupu do úřadu podpis v roce 2002 odvolal.

4.2. Spojené státy a právo WTO

Vztah amerického páva k právu Světové obchodní organizace a k rozhodnutím Orgánu pro řešení sporů nijak nevybočuje ze standardu nastíněného v předchozí kapitole. Dohoda

[55] *Sosa v. Alvarez-Machain*, 542 U.S. 692 (2004).

o zřízení Světové obchodní organizace byla do práva Spojených států amerických implementována společně s ostatními dohodami, kterých bylo dosaženo v rámci Uruguayského kola zákonem z roku 1994 nazvaným Uruguay Round Agreements Act (dále také jako „URAA“).[56]

Tento zákon rovněž určuje vztah práva Spojených států amerických a práva Světové obchodní organizace. Čl. 102 písm. a) URRA stanoví, že „*ustanovení dohod Uruguayského kola, stejně jako jejich aplikace, která by se dostala do rozporu s právem Spojených států, jsou neúčinná.*“ Toto ustanovení tak výslovně zakotvuje přednost amerického federálního práva před ustanoveními dohod přijatých v rámci Uruguayského kola.

Implementační zákon dále výrazně omezuje možnost namítat závazky z předmětných dohod před soudem, když v čl. 102 písm. c) odst. 1 stanoví, že „*žádná osoba, s výjimkou Spojených států, není aktivně nebo pasivně věcně legitimována ve sporech na základě dohod uzavřených v rámci Uruguayského kola*“ a že „*žádná osoba, s výjimkou Spojených států, nesmí napadnout jakékoliv ustanovení zákona, žádný úkon nebo nečinnost jakéhokoliv ministerstva, agentury nebo jiného správního orgánu Spojených států nebo správní jednotky některého státu na základě že takový úkon nebo taková nečinnost je v rozporu s některou z dohod uzavřených v rámci Uruguayského kola.*“[57]

Podle tohoto ustanovení je federální vláda Spojených států jedinou osobou, která se může dovolávat ustanovení dohod Uruguayského kola před vnitrostátními soudy a na jejich základě napadat úkony či nečinnost vládních agentur nebo napadat neplatnost právních norem jednotlivých států pro jejich rozpor s mezinárodními závazky Spojených států z dohod uzavřených v rámci Uruguayského kola.[58]

Ještě restriktivnější je Uruguay Round Agreement Act ve vztahu k možnému účinku rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů Světové obchodní organizace, když vylučuje

---

[56] Uruguay Round Agreements Act (URAA; Pub.L. 103–465, 108 Stat. 4809, přijat 8. prosince 1994), dostupný na: http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-108/pdf/STATUTE-108-Pg4809.pdf.
[57] Čl. 102 URAA.
[58] John J. Barceló III, The Status of WTO Rules in U.S. Law, Cornell Law School research paper No. 06-004, 6. ledna 2006 (dostupný z: http://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1035&context=lsrp_papers, poslední přístup: 21. června 2015).

prakticky jakýkoliv jejich účinek. Čl. 123 písm. g) odst. 1 URAA stanoví: „V případě, že skupina odborníků nebo Odvolací orgán svou zprávou rozhodne, že právní norma nebo praxe vládního ministerstva nebo agentury Spojených států není v souladu se závazky plynoucími z dohod Uruguayského kola, taková právní norma nebo praxe nemůže být novelizována, opuštěna nebo jinak modifikována pouhou implementací daného rozhodnutí pokud a dokud (nebude dokončen proces, který je v tomto ustanovení dále popsán a zahrnuje například jednání příslušných výborů Kongresu, veřejné diskuse a určité úkony Zástupce Spojených států pro obchod (U.S. Trade Representative)).“

Americké právo je tak od práva Světové obchodní organizace prakticky kompletně izolováno. Soukromé osoby, kterým by mohla vzniknout škoda v souvislosti s porušením závazků z dohod uzavřených v rámci systému WTO ze strany Spojených států, např. v důsledku toho, že na ně dopadlo pozastavení koncesí uplatněné dotčeným členem Světové obchodní organizace jako odvetné opatření podle čl. 22 Ujednání o řešení sporů tak nemá jakoukoliv možnost domoci se náhrady takto vzniklé újmy před vnitrostátními soudy ve Spojených státech.[59]

[59] Hélène Ruiz Fabri, Is There a Case – Legally and Politically – for Direct Effect of WTO Obligations?, The European Journal of International Law, Vol. 25, No. 1, (2014), 156.

5. Aplikace práva Světové obchodní organizace v Evropské unii.

5.1. Evropská unie a mezinárodní právo

Na rozdíl od Spojených států amerických není vztah práva Evropské unie k mezinárodnímu právu vymezen právním předpisem nejvyšší síly, v případě EU tedy zakládacími listinami ani sekundárním právem.[60] Vztah evropského a mezinárodního práva tak byl definován judikaturou Evropského soudního dvora. Ten svými rozsudky ve věcech C-181/73 *Haegeman v. Belgie* a C-104/81 *Kupferberg* určil monismus jako výchozí princip vztahu obou právních systémů, když judikoval, že mezinárodní smlouvy uzavřené Evropskými společenstvími jsou integrální součástí evropského práva.[61]

Vztah mezi evropským a mezinárodním právem dále vyjasnilo přijetí Lisabonské smlouvy, ve které byla zakotvena mezinárodněprávní subjektivita Evropské unie. Čl. 216 Smlouvy o fungování Evropské unie dále specifikoval pravomoc Evropské unie uzavírat mezinárodní smlouvy závazné pro členské státy, když stanoví, že: „*Unie může uzavřít dohodu s jednou nebo více třetími zeměmi nebo mezinárodními organizacemi, stanoví-li tak Smlouvy nebo je-li uzavření dohody buď nezbytné k dosažení cílů stanovených Smlouvami v rámci politik Unie, nebo je stanoveno právně závazným aktem Unie, nebo se může dotknout společných pravidel či změnit jejich oblast působnosti*.“

Co se týká právní síly mezinárodních smluv v právu Evropské unie, zařadí se mezi primární a sekundární právo. Jejich pozice pod primárním právem plyne z toho, že právě ze zakládajících smluv je odvozena kompetence Evropské unie mezinárodní smlouvy sjednávat a formálně je zakotvena v čl. 218 odst. 11 Smlouvy o fungování EU, který zakotvuje možnost ex ante přezkumu souladu mezinárodních smluv s primárním právem EU u Soudního dvora EU na žádost některého z členských států, Rady, Evropského parlamentu nebo Komise. Naopak postavení mezinárodních smluv nad sekundárním právem v hierarchii norem práva Evropské unie plyne z obecné mezinárodněprávní povinnosti provádět smlouvy v dobré víře, která se projevuje v čl. 216 odst. 2 Smlouvy o fungování EU, který stanoví, že mezinárodní smlouvy, které Unie uzavřela, jsou závazné nejen pro členské státy, ale i pro orgány Unie. To znamená, že tyto se jimi musí řídit při své činnosti, tedy i při vydávání norem sekundárního práva. Tento závěr několikrát

[60] Marco Bronckers, The Effect of the WTO in European Court Litigation, Texas International Law Journal, Vol. 40 (2005), 443.
[61] C181/73 *Haegeman v. Belgie*, bod 5.

výslovně potvrdil i Soudní dvůr EU, např. v rozsudku ve věci C-344/04 *International Air Transport Association a European Low Fares Airline Association proti Department for Transport*.[62]

5. 2. Přímý účinek mezinárodních smluv v právu Evropské unie

Evropští občané mají čtyři možnosti, jak se před Soudním dvorem EU dovolat mezinárodní smlouvy, jíž je Evropská unie vázána. První spočívá v podání žaloby na neplatnost aktu Evropské unie pro jeho rozpor s mezinárodní smlouvou. Druhou možností je podání žaloby na nečinnost, pokud na základě mezinárodní smlouvy měla Evropská unie konat. Občan EU se může rovněž odvolat na mezinárodní smlouvu, kterou je Unie vázána, před vnitrostátním soudem, který pak ve vztahu k účinkům této smlouvy položí Soudnímu dvoru EU předběžnou otázku. Konečně čtvrtým způsobem, jak se dovolat mezinárodní smlouvy před Soudním dvorem EU je podáním žaloby na náhradu škody podle čl. 340 odst. 2 Smlouvy o fungování EU.

Problematika přímého účinku mezinárodních smluv v právu Evropské unie je záležitostí poměrně komplikovanou, která byla předmětem rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie v celé řadě případů. Otázka přímého účinku mezinárodních smluv v právu Evropské unie je totiž komplikována také otázkou přímého účinku komunitárního práva v právu členských států Evropské unie, kdy v zásadě může docházet až k přímému účinku mezinárodních smluv uzavřených Evropskou unií jakožto organizací přímo až do právních řádů jednotlivých členských států.

Přímý účinek sám o sobě je přitom právě typickým znakem práva Evropské unie, na jehož základě právní norma vydaná jiným subjektem než je členský stát automaticky nabyde účinků ve vnitrostátním právu tohoto členského státu Evropské unie. Tento princip byl Evropským soudním dvorem do evropského práva vnesen jeho rozsudkem ve věci C-32/84 *Van Gend en Loos*.[63]

---

[62] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 10. 1. 2006 ve věci C-344/04 *International Air Transport Association a European Low Fares Airline Association proti Department for Transport*, bod. 35.
[63] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 7. 3. 1985 ve věci C-32/84 *Van Gend & Loos NV proti Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, Enschede,*

Důsledkem doktríny přímého účinku je, na straně jednotlivých občanů Unie, nabytí práv přímo z evropského práva, bez nutnosti obvyklé transpozice vnitrostátními normami. Otázka přímého účinku mezinárodních smluv v právu Evropské unie řeší právě to, zda a jaké mezinárodní smlouvy uzavřené Evropskou unii jsou způsobilé k tomu, aby jednotlivým evropským občanům založily další práva.

Jak již bylo zmíněno výše, Soudní dvůr Evropské unie se otázkou přímého účinku mezinárodních smluv v právním řádu Evropské unie zabýval hned několikrát a stanovil jednak podmínky a kritéria, která musí být splněna, aby mohlo dojít k přímému účinku mezinárodních smluv v právu Evropské unie, a jednak vytvořil také typový rámec, kterým se daná otázka řídí, čímž je myšleno, že v určitých případech určil Soudní dvůr Evropské unie určité typy smluv, na které se přímá účinnost nevztahuje za žádných okolností. Tyto případy budou blíže analyzovány dále v této kapitole.

Soudní dvůr Evropské unie tedy stanovil dvě základní kritéria pro přímou účinnost mezinárodních smluv v právu Evropské unie. Prvním kritériem je dostatečná jasnost, přesnost a bezpodmínečnost dané mezinárodní smlouvy, přičemž toto kritérium lze považovat za logické a jasně definované. Toto kritérium není na poli soudního rozhodování Soudního dvora Evropské unie žádnou novinkou, neboť totožného principu užívá Soudní dvůr Evropské unie také při řešení otázky přímého účinku komunitárního práva v právních řádech jednotlivých členských států. Obecně tuto podmínku definuje již zmíněný rozsudek Soudního dvora Evropské unie ve věci *Van Gend en Loos*, který stanoví, že podmínka bude splněna, bude-li obsahovat přesně a jednoznačně stanovenou povinnost, která nemusí být předmětem následně prováděcího aktu.

Naopak druhé, tzv. dodatečné kritérium je spíše projevem snahy Soudního dvora EU ponechat sobě, i ostatním orgánům Evropské unie, určitý zachování si manévrovací prostor a vytvořit flexibilní podmínky pro případy, kdy bude z určitých, třebas politických důvodů vhodné rozhodovat v obdobných případech s odlišným výsledkem, a to hlavně kvůli odlišným okolnostem, které souvisí s jednotlivými mezinárodními smlouvami a jejich potenciálními dopady na právní řád Evropské unie. Díky tomuto dodatečnému kritériu se problematika přímého účinku mezinárodních smluv v právu Evropské unie stává mírně komplikovanější otázkou, a to právě díky flexibilitě, kterou si Soudní dvůr Evropské unie vytvořil ustanovením tohoto kritéria.

Toto kritérium bylo (v té době ještě) Evropským soudním dvorem vyjasněno v již citovaném případě ve věci C-104/81 *Hauptzollamt Mainz proti C.A. Kupferberg & Cie KG a.A.* V tomto sporu žalobce namítal, že clo vybírané německými celními orgány porušuje dohodu o volném obchodu uzavřenou mezi EU a Portugalskem (před jeho vstupem do EU) a na základě této dohody se domáhal vyslovení neplatnosti úkonů německých celních orgánů.[64] V rámci posouzení aplikace předmětné dohody Evropský soudní dvůr vyjasnil a přesně vymezil podmínky přímého účinku mezinárodních smluv v rámci práva Evropské unie.

V prvé řadě je "pro posouzení účinků smlouvy uzavřené mezi Společenstvím a třetím státem v rámci práva Společenství nezbytné přihlížet k mezinárodnímu původu předmětných ustanovení. Z obecných principů mezinárodního práva pak plyne povinnost provádět smlouvy v dobré víře."[65] Vedle obecných podmínek pro přímý účinek – tedy dostatečná jasnost, přesnost a bezpodmínečnost – tak musí být ještě přihlíženo ke kontextu předmětného ustanovení, povaze a celkové struktuře dané smlouvy.[66]

Důležitá je v tomto případě ale právě souvislost mezi prvním a druhým kritériem, která vyvstane při detailním studiu relevantních rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie. Ten totiž zdůrazňuje, že samotný fakt, že dochází k používání stejných kritérií jako v případě přímého účinku komunitárního práva v právních řádech členských států, ještě neznamená automatické uplatnění stejných závěrů u mezinárodních smluv jako u práva komunitárního. Tento zdánlivě nelogický závěr je způsoben právě napojením prvního kritéria na druhé, tzv. dodatečné, kritérium, které právě umožňuje soudu zohledňovat různé aspekty dopadu dané mezinárodní smlouvy, ať už v kontextu ekonomickém nebo politickém. Proto tedy neexistuje imperativ, že by Soudní dvůr Evropské unie musel docházet v těchto případech ke stejným závěrům jednoduše proto, že v případech, kdy se jedná o přímý účinek komunitárního práva v právních řádech členských států, Soudní dvůr Evropské unie žádná dodatečná kritéria zohledňovat nemůže; ekonomické nebo

[64] John Ericco, *The WTO in the EU: Unwinding the Knot*, Cornell International Law Journal, Vol. 44 (2011), 184.
[65] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 26. 10. 1982 ve věci C-104/81 *Hauptzollamt Mainz proti C.A. Kupferberg & Cie KG a.A.*, 17-18.
[66] Ibid., body 22-23.

politické aspekty dopadu této přímé aplikace jsou tedy na rozdíl od přímého účinku smluv mezinárodních lhostejné.[67]

Pokud se týká formy jednotlivých mezinárodních smluv, o jejichž přímý účinek v právu Evropské unie se jedná, je v zásadě nerozhodné, v jaké formě je tato vnější smlouva do práva Evropské unie začleněna. Můžeme si tuto mezinárodní smlouvu tedy představit například jako přílohu nařízení, v dřívějších případech bylo možné, aby se jednalo například také o přílohu rozhodnutí. Podmínkou pro přímý účinek mezinárodní smlouvy v právu Evropské unie není ani reciprocita přímého účinku v právním řádu druhé strany mezinárodní smlouvy. [68]

Jak již bylo zmíněno výše, Soudní dvůr Evropské unie rozděluje přímý účinek mezinárodních smluv ve svých rozhodnutích částečně také podle oblasti, která je tou kterou smlouvou upravována, tedy podle druhu dané mezinárodní smlouvy. Jak bude pojednáno dále v této práci, Soudní dvůr Evropské unie např. konstantně odmítá přímou aplikaci práva WTO, tedy Dohody o WTO a souvisejících dohod, včetně rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů.

Pokud se týká obecně dohod o volném obchodu, jejichž stranou je Evropská unie, Soudní dvůr Evropské unie stanovil některé podmínky, za kterých tento přímý účinek připouští, a to zejména, aby možnost přímého účinku vyplývala z textu a okolností sjednání smlouvy.[69]

Soudní dvůr Evropské Unie se rovněž ve své bohaté judikatuře přiznal přímý účinek některým ustanovením smluv o přidružení. Takovými ustanovením jsou zejména ta zakládající právo podnikat nebo pracovat, tedy oblastmi přímo souvisejícími se základními svobodami vnitřního trhu Evropské unie. [70]

Třetí kategorií smluv, ke které se Soudní dvůr Evropské unie v souvislosti s přímým účinkem mezinárodních smluv v právu Evropské unie vyjádřil, jsou dohody o spolupráci. I v tomto případě přiznal Soudní dvůr Evropské unie těmto smlouvám přímý

---

[67] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 26. 10. 1982 ve věci C-104/81 *Hauptzollamt Mainz proti C.A. Kupferberg & Cie KG a.A.*.
[68] Pavel Svoboda, Úvod do evropského práva (Praha: C. H. Beck, 2011), 149-150.
[69] Viz např. rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 1. 7. 1993 ve věci C-312/91 *Metalsa*
[70] K tomu blíže např. rozsudky v rozsudcích C-257/99 *Bakoci and Malik*, C-268/99 *Jany and Others* nebo C-63/99 *Glozcuk*.

účinek. Přitom přímou účinnost vztáhl nejen na bilaterální dohody, ale také na některé dohody multilaterální.

5.3. Mimosmluvní odpovědnost Evropské unie za škodu

Mimosmluvní odpovědnost Evropské unie je druhem mimosmluvní odpovědnosti, který se použije subsidiárně v případě, že vztah mezi Evropskou unií a poškozeným nelze uspokojivě řešit na základě odpovědnosti smluvní. Mimosmluvní odpovědnost Evropské unie se tedy využije v případech, kdy zaměstnanci nebo orgány Evropské unie způsobí škodu třetímu subjektu při výkonu úřední činnosti v rámci fungování Evropské unie a jejích orgánů. V rámci primárního práva je mimosmluvní odpovědnost Evropské unie upravena v článku 340 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie. Naopak smluvní odpovědnost nastupuje v situaci, kdy Evropská unie poruší soukromoprávní vztah. Rozdíl tedy spočívá nejen v situacích, kde je možné užití obou druhů odpovědností, ale také v typu právního vztahu, který nástupu této odpovědnosti předchází.

Judikatura Soudního dvora svědčí o tom, že tento soud poskytovat značnou míru ochranu legislativním a exekutivním aktivitám Evropské unie, a to i přesto, že tyto potenciálně mohou zájmy jednotlivce ohrožovat a případně i způsobit škodu. Jako důkaz zmíněného fenoménu může velmi dobře posloužit například fakt, že Soudní dvůr Evropské unie doposud rozhodoval o mimosmluvní odpovědnosti Evropské unie vždy pouze v kontextu výkonu normativních pravomocí Evropské unie v oblasti ekonomické politiky, a to i přesto, že obzvláště poté, co vstoupily v platnost Amsterodamská a Maastrichtská smlouva, měl Soudní dvůr Evropské unie jedinečnou možnost aplikovat mimosmluvní odpovědnost Evropské unie i v oblasti celé řady jiných politik.[71]

Pro vznik mimosmluvní odpovědnosti Evropské unie také dále platí, že k jejímu vzniku je třeba kumulativně naplnit celkem pět různých podmínek. Konkrétně se jedná o existenci škodné události, ke které dojde protiprávním porušením normy Evropské unie. Dále platí, že tato norma, jejímž protiprávním porušením ke škodné události došlo, musí mít za cíl udělování práv jednotlivci. Následně musí být také splněna podmínka, že protiprávní porušení normy, jímž ke škodné události došlo, musí být dostatečně závažné. Na závěr se uplatní podmínky, které lze obecně označit za standardní požadavky vzniku

[71] Pavel Svoboda, Úvod do evropského práva (Praha: C. H. Beck, 2011), 181.

odpovědnosti za škodu, a těmi jsou jednak vznik škody a příčinná souvislosti mezi vzniklou škodou a porušením právní povinnosti, v případě mimosmluvní odpovědnosti EU tedy dostatečně závažném protiprávním porušením normy Evropské unie, jejímž cílem je udělování práv jednotlivci.[72]

Vzhledem k poměrně velkému množství restriktivních podmínek je jasné, že mimosmluvní odpovědnost Evropské unie není příliš často uplatňována. Jednotlivé podmínky navíc mají ještě některá další specifika. U škodné události je například nutné, aby protiprávní jednání bylo přičitatelné EU, přičemž platí, že pokud hovoříme o jednání, může se jednat taktéž o opomenutí. Je přitom důležité si uvědomit, že nedostatek protiprávnosti nastane právě ve chvíli, kdy se žalobci nepodaří prokázat, že škodná událost vznikla následkem působení orgánů EU nebo jejich zaměstnanců, ale pouze při výkonu jejich funkce. Situace, kdy škodu způsobí zaměstnanec Evropské unie nebo jejího orgánu při výkonu své funkce, je ale velmi restriktivně vykládána, neboť ve vztahu k zaměstnancům Evropské unie lze u nich rozlišovat dva druhy zavinění, a to zavinění osobní a zavinění služební. A je to právě zavinění služební, jehož definice je značně úzká a které je základem pro vznik mimosmluvní odpovědnosti Evropské unie. Dojde k němu, pokud představuje „*nutné prodloužení poslání svěřené orgánům*[73]“

Nastat může také situace, kdy odpovědnost za jednotlivá jednání je sdílena mezi členským státem a Evropskou unií. Rozhoduje se pak na základě toho, z čí strany vychází zavinění škodlivého následku. Můžeme se tedy setkat se situací, kdy členský stát špatně aplikuje normu Evropské unie, která je v souladu s právem, a tedy odpovědnost logicky ponese stát, neboť jednání vedoucí ke škodné události se událo jeho vinou. Opačný případ, tedy že stát správně aplikuje normu Evropské unie, která je ale protiprávní, se vyřeší odpovědností na straně Evropské unie. Pokud pak nastane situace, že škoda vznikla sdíleným zaviněním je podle rozsudku ESD ve věci C-6/90 *Francovich* nutné, aby poškozený subjekt nejprve vyčerpal všechny možnosti odškodnění u členského státu a teprve až následně požadoval odškodnění v rámci mimosmluvní odpovědnosti Evropské Unie. [74]

---

[72] Ibid., 179.
[73] Pavel Svoboda, Úvod do evropského práva (Praha: C. H. Beck, 2011), 180.
[74] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 19. 11. 1991 ve věci C-6/90 *Francovich*.

Jak již bylo zmíněno výše, protiprávní porušení předpisu nebo pravidla Evropské unie, na jehož základě vznikla škodná událost, musí směřovat proti pravidlu, jehož cílem je přidělení povinností jednotlivcům. Podle výkladu Soudního dvora Evropské unie ovšem není tato podmínka považována za splněnou v případech, kdy se jedná o mezinárodní závazky Evropské unie, což souvisí s obecným principem odmítání přímého účinku ustanovení těchto vnějších smluv.[75] Děle také platí, že porušovaná právní norma nemusí nutně výslovně zakládat práva jednotlivce, postačuje, pokud dané porušované pravidlo, z něhož vzniká škodní událost má za cíl chránit zájmy tohoto jednotlivce.

Pro třetí podmínku, která musí být kumulativně splněna, platí, že „*jde-li o normativní akty obsahující opatření ekonomické politiky, odpovědnost Společenství za škodu, kterou utrpěli jednotlivci v důsledku těchto aktů, může nastat vzhledem k ustanovení článku* (340 odst. 2 SFEU – pozn. autora) *pouze, došlo-li k dostatečně závažnému porušení základního pravidla, ochraňujícího jednotlivce.*“[76] Častým způsobem dostatečně závažného porušení bývá přitom porušení zásady legitimního očekávání. Obecně lze ale říci, že pravděpodobnost, že v daném případě skutečně došlo k dostatečně závažnému porušení, je tím vyšší, čím srozumitelněji a přesněji je formulováno to které ustanovení a také čím menší je volnost uvážení členského státu Evropské unie při aplikaci tohoto dostatečně určitého ustanovení. Podmínky číslo čtyři a pět, jejichž splnění je taktéž nutné pro uplatnění mimosmluvní odpovědnosti Evropské unie, jsou standardně vznik škody a dále příčinná souvislost mezi jednáním, které vedlo ke vzniku škodné události a vznikem škody.

Pokud jde o samotné řízení v otázce mimosmluvní odpovědnosti Evropské unie, platí, že žalovat může kdokoliv, komu vznikla škoda při kumulativním splnění pěti výše zmíněných podmínek. Smlouva o fungování Evropské unie totiž okruh osob, které mohou na mimosmluvní odpovědnost Evropské unie, nijak nespecifikuje, a tedy ani neomezuje. Naopak omezení na straně žalované jsou poměrně jednoznačná a striktní, neboť pasivní legitimaci v tomto případě nese pouze Evropská unie jakožto organizace, tedy nikoliv její orgány nebo samostatně jednotliví její zaměstnanci, a to i přesto, že předmětná škoda bude vždy způsobená právě jednáním právě zaměstnance nebo orgánu Evropské unie.

[75] Pavel Svoboda, Úvod do evropského práva (Praha: C. H. Beck, 2011), 180.
[76] Ibid., 181.

Podle čl. 43 Statutu Soudního dvora Evropské unie platí, že doba pro podání žaloby z mimosmluvní odpovědnosti Evropské unie je pět let a žalující strana není povinna se s žádostí o náhradu škody z mimosmluvní odpovědnosti Evropské unie obracet na žádný další orgán Evropské unie, ale může rovnou adresovat žalobu Soudnímu dvoru Evropské unie. Co se týká rozsahu škody, v zásadě platí, že ať už se jedná o jakýkoliv druh škody, který spadá do rámce mimosmluvní odpovědnosti Evropské unie, musí být vždy oceněn v penězích, protože platí, že Soudní dvůr Evropské unie může přiznat jen náhradu škody, a v případě obecného rozhodnutí o odškodnění se pak strany již musí dohodnout samy. Je tedy jednodušší vyčíslit škodu rovnou v penězích, protože pokud by se ve výše zmíněném případě obecného rozhodnutí o odškodnění strany nedohodly, musely by se znovu obrátit na soud.[77]

Obecně tedy dále platí, že nahradit lze nejen skutečnou škodu, ale také ušlý zisk při zohlednění případné morální újmy. Problematika ušlého zisku se přitom stala několikrát předmětem rozhodovací praxe Soudního dvora Evropské unie, kdy tento orgán došel k závěru, že pod ušlý zisk lze podřadit mimo jiné také ztrátu obchodní příležitosti či úroků. V rozsudku ve věci T-230/94 *Farrugia v. Komise* ale Soudní dvůr Evropské unie naopak odmítl, že by pod ušlý zisk měla spadat tzv. ztráta naděje, kdy se jedná například o situaci, kdy je jednotlivec protiprávně vyřazen z výběrového řízení, neboť není nelze zdaleka s určitostí předpokládat, že by takové výběrové řízení poškozený subjekt vyhrál, a tedy ani potenciální škoda se zde nenahrazuje.

5.4. Přímý účinek práva WTO v právu EU

Jak již bylo zmíněno v předchozích částech této diplomové práce, Soudní dvůr Evropské unie ve své judikatuře vytrvale odmítá přiznat přímý účinek jak právu Světové obchodní organizace jako celku, tak alespoň rozhodnutím Orgánu pro řešení sporů. Tím, že SDEU odmítá přiznat právu WTO přímý účinek, ve výsledku brání evropským podnikatelům poškozeným v důsledku porušení povinností ze strany Evropské unie v tom, aby se mohli domáhat náhrady takovéto škody.

[77] Ibid., 181.

Tato kapitola blíže analyzuje vývoj judikatury Soudního dvora EU ve vztahu k účinkům právu WTO v evropském právu a možnosti evropských občanů domáhat se práva na náhradu škody z titulu mimosmluvní odpovědnosti EU za škodu.

5.4.1. International Fruit

Prvním případem, ve kterém Evropský soudní dvůr posuzoval možnost přímého účinku tehdy ještě Všeobecné dohody o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade - GATT) v komunitárním právu, byla věc C-21 až 24/72 *International Fruit Company NV a další proti Produktschap voor Groenten en Fruit*, která byla soudem rozhodnuta dne 12. prosince 1972.

V tomto sporu se žalobci domáhali přímé aplikace ustanovení GATT namísto příslušného článku evropského nařízení, který – dle jejich názoru – neodpovídal závazkům Evropských společenství ze smlouvy GATT.[78]

Po prostudování charakteru Všeobecné dohody o clech a obchodu Evropský soudní dvůr dospěl k názoru, že tato nemůže mít přímý účinek v komunitárním právu a být způsobilá založit nezákonnost aktu Evropských společenství. GATT je totiž založena na „*principu vyjednávání, reciprocity a oboustranně výhodných dohodách a je pro ní charakteristická značná míra flexibility, zejména pak těch jejích ustanovení, které upravují možnost pozastavení koncesí (...) a řešení sporů mezi smluvními stranami.*“ ESD shledal, že GATT klade značnou váhu na konzultace při řešení sporů, když např. jako metody řešení sporů uvádí mimo jiné „písemná doporučení a návrhy, k nimž se má s dobrou vírou přihlížet, šetření následovaná doporučeními nebo konzultacemi mezi členskými státy, včetně případného povolení pozastavení některých povinností vůči té které straně a konečně, možnost od smlouvy odstoupit.“[79] Z těchto důvodů Evropský soudní dvůr usoudil, že GATT, konkrétně jeho čl. 9, o jehož aplikaci v daném případě konkrétně šlo, „*není způsobilý založit občanům Společenství práva, jichž by se mohli dovolávat před soudy*.“[80]

Evropský soudní dvůr tedy v rozsudku *International Fruit* judikoval, že ačkoliv GATT splňoval první podmínku přímé aplikace mezinárodních smluv, tedy aby

[78] Ivana Živičnjak, Effect of WTO Law in the EU and the Individual's Right to Damages by a Breach of WTO Law, CYELP 8 (2012), 540.
[79] International Fruits, body 24-26
[80] Ibid., bod. 27.

mezinárodní smlouva byla závazná pro Evropská společenství, nenaplnil druhou z podmínek, tedy aby příslušná ustanovení smlouvy byla způsobilá k tomu, aby se jich občané mohli dovolávat u soudu.

5.4.2. Portuglsko

Přijetí dohody o WTO zdánlivě zpochybnilo platnost závěrů v rozsudku *International Fruit,* a to z důvodu kvalitativního posunu, který přechod z režimu GATT do režimu WTO znamenal, zejména pak právě v otázce řešení sporů, což bylo jedním z hlavních důvodů pro nepřiznání přímého účinku Všeobecné dohodě o clech a obchodu v rozhodnutí *International Fruit.*

Ve věci C-149/96 *Portugalsko v. Rada* se portugalská vláda domáhala zrušení dvou dohod uzavřených Radou, konkrétně Memoranda o porozumění mezi EU a Pákistánem a EU a Čínou, a to z důvodu rozporu s několika pravidly v rámci WTO.[81]

Evropský soudní dvůr se však přidržel své argumentace z rozsudku *International Fruit*, ačkoliv, jak sám uznal se dohody WTO značně liší od ustanovení GATT, zejména co do mechanismu řešení sporů. Přesto však „*dávají značný důraz na jednání mezi stranami*“[82]

Ten ESD shledává zejména v čl. 22 odst. 2 Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů, podle něhož i pokud člen neimplementuje rozhodnutí DSB v přiměřené době, možnost dosáhnout oboustranně uspokojivého řešení dohodou mezi dotčeným státem a rušitelem zůstává zachována.[83]

Z toho důvodu, podle argumentace Evropského soudního dvora, „pokud bychom po soudech požadovali, aby neaplikovali ustanovení, která jsou v rozporu s právem WTO by omezilo legislativní a exekutivní orgány smluvního státu o tuto možnost dosáhnout vzájemně uspokojivého řešení podle čl. 22 Ujednání.“[84]

---

[81] John Ericco, *The WTO in the EU: Unwinding the Knot,* Cornell International Law Journal, Vol. 44 (2011), 184.
[81] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 26. 10. 1982 ve věci C-104/81 *Hauptzollamt Mainz proti C.A. Kupferberg & Cie KG a.A.*, 185.
[82] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 23. 11. 1999 ve věci C-149/96 *Portugalsko v. Rada,* bod 36.
[83] Ibid., bod. 39.
[84] Ibid., bod 40.

Přiznání přímého účinku právu Světové obchodní organizace by tak dle názoru vyjádřeného v rozsudku *Portugalsko v. Rada „zúžilo manévrovací prostor pro legislativní a výkonné orgány Společenství v porovnání s manévrovacím prostoru, který mají k dispozici obchodní partneři Společenství*."[85]

5.4.3. Biret

V rozsudku ve věci C-92/02 *Établissements Biret et Cie SA v Rada*[86] Evropský soudní dvůr výslovně zamítl možnost domáhat se náhrady škody v případě, že Orgán pro řešení sporů výslovně shledá, že se Evropská unie dopustila porušení svých závazků plynoucích z dohod uzavřených v rámci Světové obchodní organizace.

Společnost Biret International SA byla zasažena odvetnými opatřeními reagujícími na absenci implementace rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů WTO v případě „*EC — Hormones.*" Z tohoto důvodu se domáhala náhrady škody podle ustanovení zakládající mimosmluvní odpovědnost EU za způsobenou škodu.

Evropský soudní dvůr se však meritu věci vyhnul. Odvolací soud zkritizoval soud prvního stupně, který se omezil na pouhý odkaz na předchozí judikaturu a poukazuje na to, že nebyly naplněny podmínky pro aplikace výjimek definovaných v případech *Fediol* a *Nakajima* (o nichž bude pojednáno později v této kapitole), nárok společnosti Biret odmítl. Hlavním bodem kritiky rozhodnutí Soudu prvního stupně byl fakt, že tento v odůvodnění ve vztahu k přímému účinku nedostatečně rozlišil obecné právo WTO od rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů. Sám se však touto otázkou nezabýval, jelikož podle jeho názoru žalobci nemohla vzniknout škoda dříve než po vydání rozhodnutí DSB, příp. po uplynutí lhůty pro jeho implementaci, přičemž v obou případech již byla společnost několik let v likvidaci.[87]

Význam rozhodnutí ESD ve věci Biret tak spočívá jednak v tom, že soud výslovně oddělil problematiku přímého účinku práva WTO obecně od přímého účinku rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů a zejména v tom, že v rámci tohoto sporu bylo generálním

---

[85] Ibid., bod 46.
[86] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 30. 9. 2003 ve věci C-92/02 *Établissements Biret et Cie SA v Rada.*
[87] Ibid., bod 66.

advokátem Alberem vydáno významné stanovisko k problematice náhrady škody v případě porušení povinností EU plynoucích z členství ve Světové obchodní organizaci.

Generální advokát Albert ve svém mimořádně významném stanovisku podrobně analyzoval Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů ve vztahu k otázce přímého účinku rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů. V tomto stanovisku vyšel z názoru, že „*se zdá nespravedlivé odnímat občanům právo na náhradu škody v případech, kdy zákonodárná moc Společenství svou nečinností udržuje stav, který je v rozporu s právem Světové obchodní organizace i více než čtyři roky po vypršení lhůty, který byla poskytnuta pro implementaci doporučení Orgánu pro řešení sporů a protiprávně pokračuje v omezování základních práv občana*."[88]

Advokátní generál shledal, že ani kompenzace ani pozastavení koncesí, které jsou podle čl. 22 Ujednání k dispozici členskému státu WTO, pokud protistrana v rozumné době neimplementuje rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů, nepředstavují pozastavení, nebo zánik povinnosti dostat se do souladu s dohodami uzavřenými v rámci WTO, jelikož obě tato opatření jsou pouze opatřeními dočasného charakteru, které mohou zůstat v platnosti pouze do doby, než členský stát, který porušil své závazky z příslušné dohody WTO své porušení odstraní. To dále jen dokládá fakt, že Orgán pro řešení sporů implementaci monitoruje až do doby, než je dosaženo plného souladu se závazky plynoucími z členství ve Světové obchodní organizaci. Podle generálního advokáta tak neexistuje žádná alternativa k odstranění stavu, který je nesouladný se závazky daného státu v rámci dohod WTO, a tato povinnost nemůže být obejita dohodou zúčastněných stran.[89]

Stanovisko generálního advokáta se rovněž vymezuje proti dvěma základním argumentům proti přímému účinku – omezení diskrece zákonodárné a výkonné moci a chybějící reciprocitu ve vztahu k přímému účinku.

V prvním případě by přiznání přímého účinku pro účely žalob na náhradu škody nijak nesnížilo manévrovací prostor, nýbrž by jen vedlo k tomu, že by umožnilo evropským občanům domoci se náhrady škody za nečinnost orgánů EU, což nečinnost

[88] Stanovisko generálního advokáta ve věci C-92/02 *Établissements Biret et Cie SA v Rada*, bod 92.
[89] Fabrizzio Di Dianni a Renato Antonini, *DSB Decisions and Direct Effect of WTO Law: Should the EC Courts be More Flexible when the Flexibiity of the WTO System has Come to an End?*, Jourtal of World Trade 40 (4), 2006, 781.

samotnou nezakazuje, a nemá tak žádný vliv na rozsah variant možného chování těchto orgánů ve vztahu k implementaci rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů.[90]

Ve vztahu k argumentaci absencí reciprocity jeho zastánci se často odvolávají na legislativu Spojených států a na jedenáctý bod preambule k rozhodnutí č. 94/800, jímž byla Evropskými společenstvím ratifikována Dohoda o zřízení Světové obchodní organizace, který vylučuje přímý účinek této mezinárodní smlouvy.

S těmito námitkami se generální advokát vypořádal poukazem na fakt, že jednostranné výhrady, nebyly formulovány písemně a sděleny partnerům v rámci WTO, nejsou z hlediska mezinárodního práva účinné, jelikož nebyly splněny požadavky podle čl. 23 odst. 1 Vídeňské úmluvy o smluvním právu.[91]

Generální advokát rovněž ve svém stanovisku vyjádřil pochybnost, zda vůbec by přiznání přímého účinku rozhodnutím Orgánu pro řešení sporů pro účely žalob na náhradu škody mohlo jakkoliv ovlivnit obchodní pozici Evropského společenství. „*Pokud Společenství poruší pravidla platná v rámci WTO, musí se podřídit doporučením nebo rozhodnutí DSB. Pokud jiný člen WTO poruší pravidla platná v rámci WTO, Společenství může iniciovat proceduru řešení sporů a požadovat, aby se takový člen podřídil rozhodnutí DSB. Možnost vyjednávání je myslitelná pouze v případě, že se strany dohodnou na budoucí existenci pravidel, která jsou v rozporu s právem WTO. Nicméně, jak bylo dříve vysvětleno, to není možné*.“[92]

Generální advokát tak dospěl k názoru, že právo WTO i rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů je přímo aplikovatelné v rámci evropského práva, a tudíž by občané Evropské unie měli mít možnost dovolat se jich v řízení před soudy. Zároveň vyvrátil námitky, že tento jejich přímý účinek nijak neohrožuje obchodní pozici Evropské unie v rámci Světové obchodní organizace.

5.4.4. Van Parys

Případ *Van Parys* dal Evropskému soudnímu dvoru příležitost odpovědět na otázku, kterou sám otevřel v případě *Biret*, tedy na otázku přímého účinku rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů. Spor ve věci *Van Parys* je jedním z několika případů, které Evropský

[90] Stanovisko generálního advokáta ve věci C-92/02 *Établissements Biret et Cie SA v Rada*, body 94-96.
[91] Ibid., bod 99.
[92] Ibid., bod 102.

soudní dvůr řešil v souvislosti s rozhodnutím Orgánu pro řešení sporů ve věci „*EC - Bananas*“, kdy společnost Van Parys v původním vnitrostátním sporu žalovala belgický úřad za to, že jí nevydal importní licence pro dovoz jí požadovaného množství banánů. Následně pak tato společnost napadla platnost evropských nařízení upravujících evropský trh s banány pro rozpor se závazky Společenství v rámci Světové obchodní organizace.[93] Evropský soudní dvůr však v tomto rozsudku dospěl k názoru, že „*hospodářský subjekt se nemůže za okolností, jaké jsou ty ve věci v původním řízení, před soudem členského státu dovolávat toho, že právní úprava Společenství je neslučitelná s některými pravidly WTO, a to i tehdy, pokud DSB prohlásil tuto právní úpravu za neslučitelnou s těmito pravidly*.“[94]

ESD nejprve zopakoval závěry dřívější judikatury vylučující přímý účinek u obecného práva WTO.[95] Následně přistoupil k analýze charakteru rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů WTO, přičemž dospěl k názoru, že i v rámci tohoto systému „*vyhrazuje významné místo jednání mezi stranami*“[96] Svou argumentaci opírá opětovně zejména o čl. 22 odst. 2 Ujednání, který dává prostor pro nalezení vzájemně přijatelného uspokojivého vyrovnání.[97]

Na základě výše uvedeného tak Evropský soud uzavřel, že uplynutím lhůty „*Společenství [ne]vyčerpalo možnosti stanovené Ujednáním pro nalezení řešení sporu s ostatními stranami. Za těchto podmínek by uložení kontroly legality dotyčných opatření Společenství ve vztahu k pravidlům WTO soudu Společenství pouze na základě uplynutí této lhůty mohlo mít za následek oslabení pozice Společenství při hledání vzájemně uspokojivého řešení sporu v souladu s těmito pravidly*.“[98] Odůvodnění rozsudku *Van Parys* pak ESD uzavřel argumentací týkající se omezení diskrece zákonodárných nebo výkonných orgánů Společenství v případě přiznání přímého účinku.[99]

Přestože tak v rozsudku ve věci *Biret* Evropský soudní dvůr naznačil možnost rozdílného náhledu na právo WTO obecně a na rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů, tuto

---

[93] Ivana Živičnjak, Effect of WTO Law in the EU and the Individual’s Right to Damages by a Breach of WTO Law, CYELP 8 (2012),, 544.
[94] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 1. 3. 2005 ve věci C-377/02 *Léon Van Parys NV v Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (BIRB)*, bod 54.
[95] Ibid., bod 39.
[96] Ibid., bod 42.
[97] Ibid., bod 45.
[98] Ibid., bod 51.
[99] Ibid., bod 48.

možnost diferenciace v rozsudku *Van Parys* odmítl. Ve výsledku tak v očích soudu není stran přímého účinku mezi obecným právem Světové obchodní organizace a rozhodnutími DSB žádný rozdíl.

5.4.5. FIAMM

V posledním dosavadním rozhodnutí týkajícím se účinků práva WTO a možnosti domoci se náhrady škody v případě porušení závazků ze strany Evropské unie ve věci *FIAMM, Fedon & Figli SpA a Fedon America, Inc. v. Rada a Komise*[100]Soudní dvůr EU opakovaně potvrdil své předchozí závěry týkající se přímého účinku a nadto odmítl i poslední právní konstrukci, jejíž pomocí se evropští občané mohli teoreticky domáhat náhrady škody vzniklé v důsledku porušení práva WTO ze strany orgánů Evropské unie, a to koncept mimosmluvní odpovědnosti za škodu v případě absence protiprávního jednání.

Žalobce, vědom si předešlé restriktivní judikatury soudu, v tomto sporu přišel vedle požadavku na náhradu škody v důsledku nezákonného postupu orgánů EU s alternativním požadavkem na přiznání náhrady škody v důsledku mimosmluvní odpovědnosti Unie za škodu způsobenou zákonným jednáním orgánů Unie, tak jak tato možnost byla předestřena v rozhodnutí Evropského soudního dvora ze dne 15. 6. 2000 ve věci C-237/98 P *Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft v. Rada a Komise*.[101]

Ve vztahu k námitce mimosmluvní odpovědnosti za škodu v důsledku protiprávního jednání jak Soud prvního stupně, tak Evropský soudní dvůr zopakovaly argumentaci z předchozích svých rozhodnutí. ESD potvrdil závěr rozsudku *Van Parys*, když judikoval, že: „*Rozhodnutí [DSB], které se pouze vyjadřuje ke slučitelnosti jednání člena WTO se závazky, které tento člen přijal v tomto rámci, nelze v zásadě podstatně odlišovat od hmotněprávních pravidel, která takové závazky vyjadřují a ve vztahu k nimž se takový přezkum provádí, přinejmenším pokud se jedná o určení, zda se lze nedodržení uvedených pravidel nebo rozhodnutí dovolávat, či nikoli u soudu Společenství za účelem přezkumu legality jednání orgánů Společenství.*“[102]

---

[100] Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 9. 11. 2008 ve věci *Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA (FIAMM) and Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC (C-120/06 P), Giorgio Fedon & Figli SpA and Fedon America, Inc. (C-121/06 P) v. Rada a Komise*.

[101] Ivana Živičnjak, Effect of WTO Law in the EU and the Individual's Right to Damages by a Breach of WTO Law, CYELP 8 (2012),, 547.

[102] Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 9. 11. 2008 ve věci *Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA (FIAMM) and Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC*

Ani obecné právo WTO, ani rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů tak pro tvrzenou flexibilitu a důraz na jednání mezi stranami sporu „*nejsou – bez ohledu na konkrétní právní dosah, který je s takovým doporučením nebo rozhodnutím spojen – takové povahy, aby založily pro jednotlivce právo dovolávat se jich před soudem Společenství pro účely provedení přezkumu legality jednání orgánů Společenství.*“[103]

Naproti tomu v případě alternativního argumentu žalobce spočívajícího v mimosmluvní odpovědnosti bez protiprávního jednání se oba soudy lišily, jakkoliv oba nárok žalobce i v případě tohoto argumentu zamítly.

Soud prvního stupně totiž obecně připustil možnost právní konstrukce odpovědnosti Unie za škodu i v případě absence protiprávního jednání, a to na základě toho, že vnitřní právní řády některých členských států takovou konstrukci využívají. V meritu věci však v případě *FIAMM* neshledal naplnění podmínek stanovených rozsudkem *Dorsch*, tedy neobvyklost škody spočívající v tom, že její příčina spočívá v jiném ekonomickém sektoru než její důsledek, a zvláštní závažnost škody spočívající v disproporčním postižení části ekonomických subjektů v porovnání s jinými.[104] Podle Soudu prvního stupně totiž možnost pozastavení koncesí považoval za riziko, s nímž každý podnikatel pohybující se v mezinárodním obchodu musí počítat.[105]

Evropský soudní dvůr však jako odvolací soud odmítl, že by existovaly principy společné členským státům v případě mimosmluvní odpovědnosti při zákonném jednání orgánů veřejné moci: „*Konečně je v tomto ohledu nutno konstatovat, že ačkoli srovnávací analýza právních řádů členských států umožnila Soudnímu dvoru dospět velmi brzy ke konstatování připomenutému v bodu 170 tohoto rozsudku, pokud jde o podobnost těchto právních řádů v zakotvení zásady odpovědnosti za protiprávní jednání nebo opomenutí orgánu, včetně jednání nebo opomenutí normativního charakteru, není tomu stejně,*

(C-120/06 P), Giorgio Fedon & Figli SpA and Fedon America, Inc. (C-121/06 P) v. Rada a Komise, bod 128.

[103] Ibid., bod 129.

[104] Katrin Arend, *EC Liability in the Absence of Unlawfulness - The FIAMM Case*, Göttingen Journal of International Law 1 (2009) 203-204.

[105] Ivana Živičnjak, Effect of WTO Law in the EU and the Individual’s Right to Damages by a Breach of WTO Law, CYELP 8 (2012),, 548.

pokud jde o případnou existenci zásady odpovědnosti za legální jednání nebo opomenutí veřejného orgánu, zejména pokud jsou normativního charakteru."[106]

Dále ESD argumentovat, že v rozsudku *Dorsch* se konstrukcí mimosmluvní odpovědnosti Společenství v případě absence protiprávního jednání zabýval a její podmínky stanovil pouze v hypotetické rovině.[107] I tak se však ztotožnil se závěry Soudu prvního stupně v tom, že *FIAMM* ani tyto hypotetické podmínky nenaplnil, protože „*Hospodářský subjekt, jehož činnost spočívá zejména ve vývozu na trhy třetích států, si tak musí být zejména vědom skutečnosti, že obchodní postavení, které má v daném okamžiku, může být ovlivněno a změněno rozmanitými okolnostmi, a že mezi nimi figuruje možnost, výslovně stanovená a upravená v článku 22 Ujednání, že takový třetí stát přijme opatření týkající se suspenze koncesí v reakci na pozici přijatou jeho obchodními partnery v rámci WTO a svobodně si za tím účelem zvolí, jak vyplývá z čl. 22 odst. 3 písm. a) a f) Ujednání, výrobky, na které se budou uvedená opatření vztahovat*."[108]

Evropský soudní dvůr tak svou judikaturou vytrvale odmítá přiznat, byť v omezeném rozsahu, například pro účely náhrad škody, přímý účinek právu WTO nebo alespoň rozhodnutím Orgánu pro řešení sporů, třebas jen u těch, u nichž již došlo k uplynutí lhůty, která byla Evropské unii poskytnuta k jejich implementaci. Rozsudkem ve věci *FIAMM* navíc zamítl i poslední variantu, kterou by se postižené ekonomické subjekty v Evropské unii teoreticky mohly domoci náhrady škody jim způsobené pozastavením koncesí třetím státem vůči Evropské unii, a to právní konstrukci mimosmluvní odpovědnosti za škodu v případě absence protiprávního jednání.

5.4.6. Výjimky z pravidla - Nakajima a Fediol

Jakkoliv je přímý účinek práva WTO v judikatuře ESD pravidelně odmítán, již na konci 80. let minulého století Evropský soudní dvůr stanovil dvě výjimky z tohoto pravidla, a

---

[106] Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 9. 11. 2008 ve věci *Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA (FIAMM) and Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC (C-120/06 P), Giorgio Fedon & Figli SpA and Fedon America, Inc. (C-121/06 P) v. Rada a Komise*, bod 175.

[107] Ivana Živičnjak, Effect of WTO Law in the EU and the Individual's Right to Damages by a Breach of WTO Law, CYELP 8 (2012),, 550.

[108] Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 9. 11. 2008 ve věci *Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA (FIAMM) and Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC (C-120/06 P), Giorgio Fedon & Figli SpA and Fedon America, Inc. (C-121/06 P) v. Rada a Komise*, bod 186.

to v rozsudcích C-70/87 *Fédération de l'industrie de l'huilerie de la CEE (Fediol) v Komise* a C-69/89 *Nakajima All Precision Co. v. Rada*.

Tzv. výjimka *Fediol* spočívá v přímém odkazu aktu Evropské unie na právo WTO. Pokud tedy daný legislativní akt Unie výslovně odkazuje na právo Světové obchodní organizace, případně na nějakou konkrétní dohodu uzavřenou v rámci WTO, Soudní dvůr EU je oprávněn posuzovat legalitu ustanovení tohoto aktu i ve světle práva WTO, na které je odkazováno.[109]

V případě *Nakajima* spočívá důvod pro přímou aplikaci práva WTO v účelu legislativního aktu EU a důvodech pro jeho přijetí. V případě, že příslušný akt „*byl přijat za účelem dodržení mezinárodních závazků společenství, Soud – jak konstantně judikuje – má povinnost zajistit soulad tohoto aktu s Všeobecnou dohodou o clech a obchodu a jejími prováděcími předpisy*."[110]

Za současného stavu judikatury evropských soudů se tak soukromé subjekty mohou práva Světové obchodní organizace dovolat pouze v případě, kdy jim to svým jednáním umožní orgány Evropské unie, a to ať už tím, že v evropském legislativním aktu přímo odkáží na danou dohodu uzavřenou v rámci WTO nebo pokud je z okolností případu zjevné, že daná evropská norma byla přijata za účelem dosažení souladu s mezinárodněprávními závazky Evropské unie plynoucími z jejího členství ve WTO. Právo WTO tak vybočuje z řady ostatních mezinárodních smluv, zejména pak dohod zřizujících zóny volného obchodu, kterým je přímý účinek v evropském právu tradičně přiznáván.[111]

---

[109] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 22. 6. 1989 ve věci C-70/87 *Fédération de l'industrie de l'huilerie de la CEE (Fediol) v Komise*, bod 22.
[110] Rozdudek Evropského soudního dvora ze dne 7. 5. 1991 ve věci C-69/89 *Nakajima All Precision Co. v. Rada*, bod 31.
[111] Hélène Ruiz Fabri, Is There a Case – Legally and Politically – for Direct Effect of WTO Obligations?, The European Journal of International Law, Vol. 25, No. 1, (2014), 160.

6. Otázka účinku rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů v právu Evropské unie *de lege ferenda*: argumenty pro a proti přímému účinku

Základními argumenty, na nichž jsou založeny rozsudky Soudního dvora EU odmítající přímý účinek práva WTO v evropském právu jsou i) omezení možností reakce exekutivních a legislativních orgánů EU ve fázi implementace rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů a ii) zhoršení obchodní pozice Evropské unie při jednostranném přiznání přímého účinku právu WTO bez adekvátní reciproční reakce ostatních obchodních partnerů v rámci WTO. Jak soud judikoval v rozsudku *FIAMM „jakékoli konstatování protiprávnosti ze strany soudu Společenství, i když k němu dojde v rámci řízení o žalobě na náhradu škody, zakládá překážku věci rozsouzené, a zavazuje tedy dotyčný orgán k přijetí opatření, která jsou nezbytná k nápravě zjištěné protiprávnosti.“*[112] Zakotvením povinnosti napravit protiprávnost by tak postavilo EU v rámci procesu implementace daného rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů do zranitelné pozice, kdy by Evropská unie byla vlastními orgány nucena činit něco, co není zcela v souladu s jejími zájmy.[113]

Autor práce však ani jeden z těchto argumentů neshledává za přesvědčivé. Fakt, zda dané jednání, respektive nečinnost, orgánů Evropské unie bylo, nebo nebylo Soudním dvorem shledáno jako protiprávní, nic nemění na faktu, zda toto jednání protiprávní je, nebo není. Pokud tedy Evropská unie poruší svým aktem své závazky plynoucí z členství ve Světové obchodní organizaci, její postup byl protiprávní, ať už je v prodlení s implementací rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů, nebo nikoliv. Samotné prodlení s implementací nemůže samo o sobě nic změnit na protiprávnosti daného aktu, nýbrž má za následek pouze to, že dotčený třetí stát může – se souhlasem DSB – přistoupit k pozastavení koncesí.

Je pak v rozporu s principem dobré správy, ochrany legitimního očekávání a se zásadou spravedlnosti vůbec, pokud mají ekonomické subjekty operující v Evropské unii nést důsledky protiprávního jednání orgánů Evropské unie (ať už byla protiprávnost Soudním dvorem EU uznána, nebo nikoliv).

---

[112] Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 9. 11. 2008 ve věci *Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA (FIAMM) and Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC (C-120/06 P), Giorgio Fedon & Figli SpA and Fedon America, Inc. (C-121/06 P) v. Rada a Komise*, bod 124.

[113] Hélène Ruiz Fabri, Is There a Case – Legally and Politically – for Direct Effect of WTO Obligations?, The European Journal of International Law, Vol. 25, No. 1, (2014), 163.

Na protiprávnosti původního jednání Evropské unie, tedy jednání, které bylo shledáno jako porušení práva Světové obchodní organizace, ani na protiprávnosti nečinnosti Evropské unie při implementaci rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů (tj. marné uplynutí rozumné lhůty poskytnuté k provedení daného rozhodnutí) nemůže nic změnit ani možnost, že se Evropská unie jako porušitel práva může s (primárně) poškozenou stranou dohodnout na oboustranně přijatelném vyrovnání.

Autor práce se tak ztotožňuje s názorem generálního advokáta Albera, podle něhož by minimálně rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů měla být přímo účinná v evropském právu. Ani kompenzace ani pozastavení koncesí, které jsou podle čl. 22 Ujednání k dispozici členskému státu WTO, pokud protistrana v rozumné době neimplementuje rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů, nepředstavují pozastavení, nebo zánik povinnosti dostat se do souladu s dohodami uzavřenými v rámci WTO. Přímý účinek tak nijak neomezuje možnost volby reakce na straně EU jako porušující strany, protože ta konec konců žádnou volbu nemá, protože se musí opětovně dostat do souladu se svými závazky z členství ve WTO. Rovněž obchodně-politická pozice by zavedením přímého účinku rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů nijak neutrpěla, naopak, jak bude vysvětleno dále v této části, sejmutí celého břemene nákladů protiprávního jednání EU z některých, arbitrárně zvolených hospodářských sektorů může paradoxně obchodně-politickou pozici Evropské unie posílit

Jelikož však přiznání přímého účinku může působit příliš radikálně ve vztahu k dosavadní judikatuře Soudního dvora EU, prvním postupným krokem by mělo být uznání konceptu mimosmluvní odpovědnosti Evropské unie za škodu i při absenci protiprávního jednání, tedy zakotvit konstrukt objektivní odpovědnosti EU za škodu vzniklou v důsledku porušení povinností Unie plynoucích z dohod WTO. Jak uvedl generální advokát Maduro ve svém stanovisku v případu *FIAMM* „*Zakotvení zásady objektivní odpovědnosti Společenství by umožnilo v zájmu spravedlnosti vyvážit přísnost podmínek vzniku subjektivní odpovědnosti Společenství spojenou zejména s požadavkem dostatečně závažného porušení právní normy chránící jednotlivce, a tím poskytnout poškozenému možnost získat náhradu zvláště závažné škody utrpěné v důsledku jednání orgánů Společenství*.“[114]

[114] Stanovisko generálního advokáta ze dne 20. 2. 2008 *Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA (FIAMM) and Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC*

Zavedení konceptu objektivní odpovědnosti by – zdánlivě paradoxně – posílilo obchodně-politickou pozici Evropské unie ve fázi implementace rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů. Druhá strana sporu by totiž nemohla svévolně určovat, která skupina hospodářských subjektů ponese náklady protiprávního jednání unie.[115] Obchodní partneři, s cílem přimět EU k urychlenému provedení daného rozhodnutí, totiž vždy budou volit ty hospodářské subjekty, které mají v na rozhodování orgánů EU největší – ať už formální, nebo neformální – politický vliv, a mohou tak unii dotlačit k urychlené implementaci. Tak tomu bylo – byť v opačném gardu ze strany Evropského společenství vůči USA v případě *United States — Definitive Safeguard Measures on Imports of Certain Steel Products*. Tehdy Evropská společenství zamířila pozastavení koncesí na produkty vyráběné v tzv. swing states (tedy ve státech, které nejsou „volební baštou" jedné z amerických politických stran). Ztráta popularity v těchto státech ohrožovala výsledek prezidenta Bushe v nadcházejících prezidentských volbách, a proto sporná cla neprodleně poté zrušil.[116]

Pokud by Evropská unie zavedla možnost dotčených subjektů domoci se náhrady škody, a ve výsledku tak rozložila náklady svého protiprávního jednání (které však může být v širším zájmu EU) na všechny občany Evropské unie, odebrala by dotčenému státu možnost cílenou aplikací jeho práva na pozastavení koncesí Evropskou unii prostřednictvím lobbování takto zasažených skupin EU dotlačit k urychlené implementaci daného rozhodnutí DSB.

(C-120/06 P), Giorgio Fedon & Figli SpA and Fedon America, Inc. (C-121/06 P) v. Rada a Komise, bod 57.

[115] Ibid., bod 60.

[116] Mark Tran, „Bush lifts steel tariffs to avert trade war", The Guardian, 4. 12. 2003 (dostupný z: http://www.theguardian.com/world/2003/dec/04/usa.wto1, poslední přístup 21. června 2015).

Závěr

Tato práce se zabývala řešením sporů v rámci Světové obchodní organizaci se zaměřením na účinek práva WTO, a to jak přímo dohod uzavřených v rámci systému Světové obchodní organizace, tak rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů v právním řádu Spojených států amerických a Evropské unie. Práce porovnává možnosti amerických a evropských soukromých subjektů domoci se náhrady škody jim způsobené v případě, kdy Spojené státy nebo Evropská unie nedostojí svým mezinárodněprávním závazkům plynoucím z dohod WTO, v důsledku čehož poškozený stát přijme vůči USA nebo EU odvetná opatření podle čl. 22 Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů.

Situace evropských i amerických podnikatelů je v tomto případě obdobná. Nicméně zatímco ve Spojených státech amerických tuto otázku vyřešil již Kongres, který při ratifikaci dohod v zákoně Uruguay Round Agreements Act vyloučil prakticky jakýkoliv účinek práva WTO a rozhodnutí DSB v americkém právním řádu, v rámci práva evropského k takovému výsledku dospěl Evropský soudní dvůr, resp. Soudní dvůr EU, svou judikaturou.

Dále tato práce, zaměřujíc se na judikaturu Soudního dvora EU, analyzuje hlavní argumenty soudu proti přímému účinku práva WTO v právu Evropské unie a představuje jedno z možných řešení daného problému spočívající v odpovědnosti za škodu způsobenou orgány EU při absenci protiprávního jednání.

Soudní dvůr EU se ve svých judikátech konstantně opírá o dva základní argumenty. Prvním je fakt, že by přiznání přímého účinku práva WTO, nebo alespoň rozhodnutím Orgánu pro řešení sporů (a tedy umožnění poškozeným evropským podnikatelům domoci se náhrady škody) zúžilo „manévrovací prostor“ pro exekutivní a legislativní orgány EU ve vztahu k implementaci rozhodnutí DSB, přičemž vychází z toho, že i po Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů poskytuje i po uplynutí tzv. rozumné lhůty pro implementaci jinou možnost než úplné podřízení se rozhodnutí, a to dohodnout se s poškozeným státem. Druhým opakujícím se argumentem pak je princip reciprocity. Tento argument spočívá v tom, že za situace, kdy ostatní členské státy WTO přímý účinek právu Světové obchodní organizace nepřiznávají, není ze strany Evropské unie strategické přiznat jej unilaterálně.

Oba tyto argumenty jsou však liché. První vychází z předpokladu, že Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů dává státu, u něhož bylo shledáno porušení jeho závazků z dohod WTO, možnost volby, zda rozhodnutí implementovat, nebo nikoliv. To však není pravda. Jak při dohodě na dostatečném vyrovnání, tak v případě pozastavení koncesí ze strany dotčeného státu dále přetrvává povinnost porušitele odstranit nesoulad s právem WTO, důkazem čehož je jednak dočasný charakter obou zmíněných řešení, který je patrný z čl. 22 Ujednání, jednak fakt, že Orgán pro řešení sporů bude implementaci monitorovat, až dokud se porušující člen opětovně nedostane do souladu se svými závazky plynoucími z práva Světové obchodní organizace.

Stejně tak argument týkající se absence reciprocity je lichý. Jak Evropský soudní dvůr judikoval v rozsudku ve věci C-181/73 *Haegeman v. Belgie* mezinárodní smlouvy uzavřené Evropskými společenstvími jsou integrální součástí evropského práva.[117] Ustanovení čl. 21 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii dále stanoví, že „*[č]innost Unie na mezinárodní scéně spočívá na zásadách, které se uplatnily při jejím založení, jejím rozvoji a jejím rozšiřování a které hodlá podporovat v ostatním světě: demokracie, právní stát, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv a základních svobod, úcta k lidské důstojnosti, zásady rovnosti a solidarity a dodržování zásad Charty Organizace spojených národů a mezinárodního práva*.“ Dodržování zásad mezinárodního práva je tak výslovně prohlášeno za jednu ze základních zásad činnosti Unie. Přitom již preambule Vídeňské úmluvy o smluvním právu prohlašuje zásady svobodného souhlasu, dobré víry a pacta sunt servanda za všeobecně uznávané zásady mezinárodního práva. Tyto zásady jsou dále zdůrazněny v čl. 26 Vídeňské úmluvy o smluvním právu, který stanoví, že „*[k]aždá platná smlouva zavazuje smluvní strany a musí být jimi plněna v dobré víře*.“ Argumentace absencí reciprocity je tak v rozporu se zásadami mezinárodního práva, k jejichž dodržování se Evropská unie dobrovolně přihlásila.

Bez ohledu na legitimnost argumentace Soudního dvoru EU proti přímému účinku práva WTO v právním řádu Evropské unie však existuje řešení, původně artikulovaný ve stanovisku generálního advokáta Albera ve věci C-94/02 P *Établissements Biret et Cie SA proti Radě Evropské unie*, který nijak neomezuje manévrovací prostor orgánů Unie při implementaci rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů a ani nevyvolává problémy týkající

[117] Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 30. dubna 1974 ve věci C-181/73 *Haegeman v. Belgie*, bod 5.

se reciprocity, a to přiznání dotčeným evropským podnikatelům právo na náhradu škody způsobené orgány Evropské unie při absenci jejich protiprávního jednání.

Evropský soudní dvůr možnost takovéto odpovědnosti již v minulosti připustil ve svém rozhodnutí ve věci *Dorsch* a situace, kdy evropský podnikatel utrpí škodu v důsledku odvetných opatřeních třetí země reagující na absenci implementace rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů ze strany Evropské unie, naplňuje znaky stanovené soudem v citovaném rozsudku. Těmi jsou i) neobvyklost škody, tedy situace, kdy původní jednání, které zapříčinilo vznik škody, pochází z jiného ekonomického sektoru než je ten, kde se škoda projevuje; a ii) zvláštní závažnost škody spočívající v disproporčním postižení části ekonomických subjektů v porovnání s jinými. Tyto znaky jsou při pozastavení koncesí v důsledku neimplementace rozhodnutí Orgánu pro řešení sporů WTO zpravidla naplněny.

Použitá literatura

Primární zdroje:

Dohoda o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) vyhlášená pod č. 191/1995 Sb.

Pracovní řád Odvolacího orgánu, dokument č. WT/AB/WP/6 ze dne 16. srpna 2010.

Smlouva o EU

Smlouva o fungování EU

Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů.

Uruguay Round Agreements Act (URAA; Pub.L. 103–465, 108 Stat. 4809, přijat 8. prosince 1994, dostupný na: http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-108/pdf/STATUTE-108-Pg4809.pdf poslední přístup dne 21. června 2015).

Ústava Spojených států amerických

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 5. 2. 1963 ve věci C-26/62 *Van Gend en Loos*.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 13. 5. 1971 ve věci C-21/72 *International Fruits*,

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 30. dubna 1974 ve věci C-181/73 *Haegeman v. Belgie*.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 26. 10. 1982 ve věci C-104/81 *Hauptzollamt Mainz proti C.A. Kupferberg & Cie KG a.A.*

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 7. 3. 1985 ve věci C-32/84 *Van Gend & Loos NV proti Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen, Enschede*.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 22. 6. 1989 ve věci C-70/87 *Fédération de l'industrie de l'huilerie de la CEE (Fediol) v Komise*.

Rozdudek Evropského soudního dvora ze dne 7. 5. 1991 ve věci C-69/89 *Nakajima All Precision Co. v. Rada*.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 19. 11. 1991 ve věci C-6/90 *Francovich*.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 23. 11. 1999 ve věci C-149/96 *Portugalsko v. Rada*.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 30. 9. 2003 ve věci C-92/02 *Établissements Biret et Cie SA v Rada*.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 1. 3. 2005 ve věci C-377/02 *Léon Van Parys NV v Belgisch Interventie- en Restitutiebureau (BIRB)*.

Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 10. 1. 2006 ve věci C-344/04 *International Air Transport Association a European Low Fares Airline Association proti Department for Transport*.

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 9. 11. 2008 ve věci *Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA (FIAMM) and Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC (C-120/06 P), Giorgio Fedon & Figli SpA and Fedon America, Inc. (C-121/06 P) v. Rada a Komise*.

Stanovisko generálního advokáta ve věci C-92/02 *Établissements Biret et Cie SA v Rada*.

Stanovisko generálního advokáta ve věci *Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio SpA (FIAMM) and Fabbrica italiana accumulatori motocarri Montecchio Technologies LLC (C-120/06 P), Giorgio Fedon & Figli SpA and Fedon America, Inc. (C-121/06 P) v. Rada a* Komise.

Rozsudek Nejvyššího soudu USA ze dne 29. 6. 2004 ve věci *Sosa v. Alvarez-Machain*, 542 U.S. 692 (2004).

Monografie:

Aaron Xavier Fellmeth, The Law of International Business Transactions, (St. Paul, MN: Thompson Reuters, 2011).

A Handbook on the WTO Dispute Settlement System: A WTO Secretariat Publication.

Craig VanGrasstek, The History and Future of the World Trade Organization (2013).
Čestmír Čepelka, Pavel Šturma, Mezinárodní právo veřejné. 1. vydání. (Praha: Eurolex Bohemia, 2003).

Pavel Svoboda, Úvod do evropského práva (Praha: C. H. Beck, 2011).

Vladimír Balaš, Pavel Šturma, Kurs mezinárodního ekonomického práva. 1. vydání. (Praha: C. H. Beck, 1997).

Odborné články:

Ahmad Momeni Rad, The dispute settlement system under World Trade Organization: a critical study, 2005, http://ir.inflibnet.ac.in:8080/jspui/handle/10603/17503

Fabrizzio Di Dianni a Renato Antonini, *DSB Decisions and Direct Effect of WTO Law: Should the EC Courts be More Flexible when the Flexibiity of the WTO System has Come to an End?,* Jourtal of World Trade 40 (4), 2006.

Guohua Yang, Bryan Mercurio, Yongjie Li, *WTO Dispute Settlement Understanding: A Detailed Interpretation*, Kluwer Law International (2005).

Hélène Ruiz Fabri, Is There a Case – Legally and Politically – for Direct Effect of WTO Obligations?, The European Journal of International Law, Vol. 25, No. 1, (2014).

Henrik Horn, Louise Johannesson, Petros C. Mavroidis, The WTO Dispute Settlement System 1995-2010: Some Descriptive Statistics, Journal of WORLD TRADE 45(6), 2011 (dostupné na: http://www.ifn.se/wfiles/wp/wp891.pdf, poslední přístup 14. března 2015).

Ivana Živičnjak, Effect of WTO Law in the EU and the Individual's Right to Damages by a Breach of WTO Law, CYELP 8 (2012).

John Ericco, *The WTO in the EU: Unwinding the Knot*, Cornell International Law Journal, Vol. 44 (2011).

John J. Barceló III, The Status of WTO Rules in U.S. Law, Cornell Law School research paper No. 06-004, 6. ledna 2006 (dostupný z: http://scholarship.law.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1035&context=lsrp_papers, poslední přístup: 21. června 2015).

Kateřina Říhová, „The Alternative Dispute Settlements Methods Containded in DSU of the WTO", Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno : Masaryk University, 2009.

Katrin Arend, *EC Liability in the Absence of Unlawfulness - The FIAMM Case*, Göttingen Journal of International Law 1 (2009).

Marco Bronckers, The Effect of the WTO in European Court Litigation, Texas International Law Journal, Vol. 40 (2005).

Pavan Krishnamurthy, Effective Enforcement, A Legalistic Analysis of WTO Dispute Settlement, Northwestern Interdisciplinary Law Review, Vol. V, No. 1 (2012).

Peter-Tobias Stoll, Arthur Steinmann, WTO Dispute Settlement: The Implementation Stage, Max Planc UNYB 3 (1999).

William J. Davey, „The WTO Dispute Settlement Systém at 18: Effective at Controlling the Major Players?" RSCAS Working Papers, 2013, dostupný z http://cadmus.eui.eu/handle/1814/26794 (poslední přístup dne 8. června 2015).

Ostatní:

„Azevêdo says success of WTO dispute settlement brings urgent challenges", wto.org., 26. 9. 2014 (dostupný na: https://www.wto.org/english/news_e/spra_e/spra32_e.htm.

Jonathan T. Fried, 2013 In WTO Dispute Settlement, WTO.org, (dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/jfried_13_e.htm, poslední přístup 21. června 2015).

Mark Tran, „Bush lifts steel tariffs to avert trade war“, The Guardian, 4. 12. 2003 (dostupný z: http://www.theguardian.com/world/2003/dec/04/usa.wto1, poslední přístup 21. června 2015).

United States — Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products, WT/DS58/AB/R, ze dne 6. listopadu 1998, In: WTO, *WTO Dispute Settlement: One-Page Case Summaries (1995-2012)*, 2013 (dostupný na https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/1pagesum_e/ds58sum_e.pdf, poslední přístup 14. března 2015), s. 27.

„WTO – dispute settlement: Appellate body, appellate procedures“, oficiální stránky WTO (dostupný na: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/ab_procedures_e.htm, poslední přístup 15. března 2015).

„WTO | Disputes - Dispute Settlement CBT - WTO Bodies involved in the dispute settlement process - The Dispute Settlement Body (DSB) – Page 1“, Oficiální stránky WTO (dostupné na: https://www.wto.org/english/Tratop_e/dispu_e/disp_settlement_cbt_e/c3s1p1_e.htm, poslední přístup 10. března 2015).

WTO, DISPUTE SETTLEMENT: DISPUTE DS294 United States — Laws, Regulations and Methodology for Calculating Dumping Margins (Zeroing), WTO.org (https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds294_e.htm, poslední přístup dne 8. června 2015).

WTO, „Accession in perspective“, WTO.org (dostupný z: https://www.wto.org/english/thewto_e/acc_e/cbt_course_e/c1s1p1_e.htm, poslední přístup 21. 6. 2015).

WTO, DISPUTE SETTLEMENT: DISPUTE DS27 European Communities — Regime for the Importation, Sale and Distribution of Bananas, WTO.org (https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds27_e.htm, poslední přístup dne 8. června 2015).

WTO, *WTO Dispute Settlement: One-Page Case Summaries (1995-2012)*, 2013 (dostupný na https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/1pagesum_e/ds58sum_e.pdf, poslední přístup 14. března 2015).

Název práce v anglickém jazyce:

WTO Dispute Settlement Mechanism

Klíčová slova

Řešení sporů, Světová obchodní organizace, Přímý účinek, Evropský unie, USA

Key words

Dispute settlement, World Trade Organization, Direct effect, European Union, USA

Abstrakt

Diplomová práce „Řešení sporů v rámci WTO“ se zabývá otázkou přímého účinku práva Světové obchodní organizace ve vztahu k možnosti soukromých subjektů domáhat se náhrady škody v případě, že v důsledku porušení pravidel WTO ze strany vlády jejich státu budou právě oni zasaženi odvetnými opatřeními dotčeného státu. V této souvislosti práce porovnává přístup Spojených států amerických a Evropské unie k dané otázce a s ohledem na to, že v rámci EU prošla tato otázka určitým judikaturním vývojem, práce rovněž analyzuje tuto judikaturu a její závěry.

Tato diplomová práce je strukturována do dvou základních částí. V první z nich práce představí řízení před Orgánem pro řešení sporů a jeho úpravu v Ujednání o řešení sporů, přičemž se zaměří na jednotlivé fáze celého procesu obdobného soudnímu řízení a ukáže roli jednotlivých subjektů v rámci tohoto řízení. Tato první část je rozdělena do tří kapitol – první, zabývající se subjekty řízení, druhou, pojednávající o fázích řízení před Orgánem pro řešení sporů, a třetí, která se soustředí na fázi implementace těchto rozhodnutí a slouží rovněž jako pomyslný most k druhé části této diplomové práce. Právě druhá část pak pojednává o možnostech vnitrostátních subjektů domáhat se náhrady škody v případě, že proces implementace rozhodnutí není ze strany státu, jehož jednání bylo shledáno v rozporu s jeho závazky z dohod v rámci Světové obchodní organizace. V této souvislosti bude analyzován zejména přístup Evropské unie, jako jednoho z nejvýznamnějších účastníků řízení před Orgánem pro řešení sporů v porovnání s přístupem Spojených států amerických k dané problematice. Rovněž tato část je tvořena třemi kapitolami – první představuje přístup Spojených států amerických, druhá analyzuje postoj Evropské unie a porovnává jej s postupem americkým a třetí nastiňuje možné řešení problémů, pro které Soudní dvůr EU odmítá právu WTO přiznat přímý účinek v evropském právu, který práce shledává v zakotvení koncepce objektivní odpovědnosti EU za škodu způsobenou porušením závazků plynoucích z členství ve Světové obchodní organizaci.

Abstract

This thesis, entitled *WTO Dispute Settlement Mechanism* focuses on the issue of direct effect of WTO law with respect to the possibility of private persons to claim damages in case they are affected by the retaliatory measures adopted by the injured WTO-member in response to the violation of WTO rules perpetrated by their government. In connection with the aforesaid, the thesis compares the approach of the United States of America with the one of the European Union. Given the fact that the jurisprudence of the European Court of Justice regarding the issue of direct effect of WTO law has undergone substantial development, the thesis also analyses the jurisprudence and its outcomes.

This thesis is divided into two parts. The first one introduces the dispute settlement procedure before the Dispute settlement body under the Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes. The thesis focuses on particular stages of the procedure before the DSB and introduces the particular actors of the dispute settlement mechanism. The first part consists of three chapters, first of which deals with particular actors, second defining particular stages of the procedure and third focusing on the stage of implementation of DSB decisions. The second part that is also divided into three chapters analyses effects of WTO law in US and EU law, which have been chosen as the most important participant to the DSB proceedings. The first chapter introduces the US approach to the direct effect of WTO law and possible liability of the government. The second chapter introduces the European approach to the same and compares it with the American one. Finally, the third chapter suggests a possible solution as to the reasons cited by the European Court of Justice to justify the denial of the direct effect of the WTO law in the EU law. Such solution lies, as this thesis argues, in the concept of no-fault liability of the EU for the failure to comply with its obligations resulting from its membership in the World Trade Organization.